

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

## **BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Migrace fotbalových hráčů do České republiky**

Olomouc 2023

Adam HRBÁČEK

## **Abstrakt**

Bakalářská práce se zabývá migrací zahraničních fotbalistů do českých profesionálních soutěží. V úvodu popíši, proč jsem si dané téma zvolil, a stručně charakterizuji obsah jednotlivých kapitol. První kapitola se zabývá migrací, její teorií a historií. Jako další na řadu přichází migrace ve fotbale s podkapitolou její historie, kde je poté následně rozebrána migrace fotbalistů do jednotlivých částí Evropy, včetně České republiky. Následuje kapitola, která jednoduše charakterizuje české profesionální soutěže. V praktické části práce jsou rozebrány výpovědi jednotlivých hráčů, o tom, jak se jim žije v České republice. V závěru zhodnotím pozitivní a negativní dopady, které fotbalistům a klubům přináší jejich vzájemná spolupráce, a to díky uskutečněným rozhovorům s vybranými hráči.

Klíčová slova: fotbal, české profesionální soutěže, migrace, život v České republice

## **Abstract**

The bachelor thesis deals with the migration of foreign football players to Czech professional competitions. In the introduction, I describe why I chose this topic and briefly characterize the content of each chapter. The first chapter deals with migration, its theory and history. Migration in football comes next, with a subchapter on its history, which then discusses the migration of footballers to different parts of Europe, including the Czech Republic. This is followed by a chapter that simply characterises Czech professional competitions. In the practical part of the thesis, the testimonies of individual players about their life in the Czech Republic are analysed. Finally, I will evaluate the positive and negative effects of footballers and clubs on their cooperation, thanks to the interviews conducted with selected players.

Keywords: football, Czech professional competitions, migration, life in the Czech Republic

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI  
Přírodovědecká fakulta  
Akademický rok: 2021/2022

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Adam HRBÁČEK  
Osobní číslo: R20565  
Studijní program: B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia  
Téma práce: Migrace fotbalových hráčů do České republiky  
Zadávající katedra: Katedra rozvojových a environmentálních studií

### Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se zabývá migrací zahraničních fotbalistů do českých profesionálních soutěží. Práce bude zjišťovat, jaké konkrétní aspekty hráče vedly právě k výběru České republiky jako cílové země migrace. Práce využije formu rozhovoru s hráči nebo klubovými funkcionáři, kteří pomohou nastínit zdejší situaci.

Rozsah pracovní zprávy: 10 – 15 tisíc slov  
Rozsah grafických prací: dle potřeby  
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

### Seznam doporučené literatury:

CASTLES, Stephen, Hein DE HAAS a Mark J. MILLER. *The age of migration*. MacMillan, 2019.

Cizinci v české fotbalové lize? Už ne jen Slováci. *Deník* [online]. 2018 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/fotbal-zajimavosti/cizinci-vceske-fotbalove-lize-uz-ne-jen-slovaci-20180721.html>

COHEN, Robin a Kennedy PAUL. *Migrace – Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. mapcards.net, 2019.

Nejgólovější cizinci, jimiž se právě teď pyšní druhá česká nejvyšší soutěž?. *Efotbal.cz* [online]. efotbal.cz, 2021 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z:

<https://www.efotbal.cz/clanek-224289-Nejgolovejsi-cizinci-jimiz-se-prave-ted-pysni-druha-ceska-nejvyssi-soutez.html> COLLIER, Paul. *Exodus: Jak migrace mění náš svět?*. Libri, 2017.

Vedoucí bakalářské práce: Lucie Macková, M.A., Ph.D.

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: 17. května 2022  
Termín odevzdání bakalářské práce: 12. dubna 2023

L.S.

---

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.      doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc. děkan  
vedoucí katedry

V Olomouci dne 17. května 2022

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a veškeré zdroje, které byly použity, jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 12. dubna 2023

Podpis.....

Děkuji Lucii Mackové M.A., Ph.D. za vedení mé bakalářské práce a za poskytnutí užitečných rad a připomínek v celém průběhu psaní práce.

Dále děkuji hráčům, jednotlivým klubům (Bohemians Praha 1905, FK Dukla Praha, SK Sigma Olomouc, FK Jablonec, 1. SK Prostějov, MFK Vyškov a FC Sellior&Bellot Vlašim) a jejich funkcionářům za zprostředkování a poskytnutí rozhovorů.

## Obsah

Seznam obrázků .....	1
Seznam tabulek .....	1
Seznam zkratk .....	1
Úvod .....	2
Cíle a metody práce .....	3
1 Migrace .....	5
1.1 Historie migrace .....	6
1.2 Migrační teorie .....	9
2 Migrace ve fotbale .....	11
2.1 Historie fotbalové migrace .....	13
2.1.1 Migrace do západní Evropy .....	15
2.1.2 Migrace do Velké Británie .....	17
2.1.3 Migrace do jižní Evropy .....	18
2.1.4 Migrace do České republiky .....	20
3 České profesionální soutěže .....	24
3.1 Fortuna liga .....	24
3.2 Fortuna národní liga .....	24
4 Praktická část .....	25
4.1 Život před příchodem do České republiky .....	26
4.2 Role hráčských agentů .....	27
4.3 Rozhodování ohledně působení v České republice .....	29
4.4 Role jazyka .....	31
4.5 Praktické aspekty života v České republice .....	33
4.6 Vazby se zemí původu .....	34
4.7 Integrace v České republice a diskriminace .....	36
4.8 Budoucí plány .....	38
4.9 Srovnání situace v České republice s ostatními zeměmi .....	39
Závěr .....	41
Příloha 1 .....	43
Otázky do rozhovorů .....	43
Seznam literatury .....	44

## **Seznam obrázků**

Obrázek 1: Fotbalová migrace a šíření fotbalu.....	12
--	----

## **Seznam tabulek**

Tabulka 1: Seznam respondentů.....	25
------------------------------------	----

## **Seznam zkratk**

FL – Fortuna liga

FNL – Fortuna národní liga

R (1-11) – Respondent (1-11)



## Úvod

Fotbal je jedním z nejpobulárnějších, možná i nejpobulárnějším sportem na světě. Obrovskou pobularitu má i u nás v České Republice. Každým rokem se nejlepší české týmy snaží probojovat do Evropských pohárů, a zajistit si tučný balík peněz. Tento sport však není jen o penězích, když se to tak může na první pohled zdát. Fotbal je sportem, který spojuje lidi z různých koutů světa, navazují nová přátelství, poznávají různé kultury, každému tento sport může připravit jinou cestu, jiný osud. I zde v České Republice působí čím dál více různých cizinců, kteří se díky svému talentu a pili kariéru posunuli ze své rodné země do té naší. Pro tyto hráče je fotbal vášní, stejně jako pro mě. Já sám se fotbalu věnuji aktivně i pasivně, rád shlédnu nějaké zápasy, a obdivuji smíšenost národnostních kultur v jednotlivých týmech. Zajímalo mě, jaká vlastně byla cesta těchto hráčů k nám do České Republiky, jak se sem dostali, co je sem přivedlo a jak se jim zde žije.

V první kapitole popíšu migraci obecně, vysvětlím pojem dobrovolné a nedobrovolné migrace, charakterizuji, kdo je to vlastně migrant, a jak je migrace definována. V podkapitole o historii migrace přiblížím, kdy migrace započala, a jak dále probíhala až do 20. století. Následně uvedu některé zajímavé migrační teorie, které se mohou týkat té fotbalové, a stručně je charakterizuji. Kapitola s názvem Migrace ve fotbale nám nastíní, odkud kam fotbalisté nejčastěji migrují a proč. Zaměřím se také na historii fotbalové migrace, a kdy započala. Představím nejvýznamnější migrační vlny z jednotlivých koutů světa do důležitých částí Evropy, které provázely historii fotbalové migrace. Poukážu i na historii migrace fotbalistů do České Republiky, kdy a proč se naplno rozproudila, a ze kterých zemí sem fotbalisté přicházejí nejčastěji. V kapitole následující stručně představím české fotbalové profesionální soutěže. Poté již přejdu k praktické části práce, ve které rozeberu výpovědi jednotlivých fotbalistů, od jejich prvních fotbalových krůčků, přes jejich příchod do České Republiky, až po zdejší život, a případnou budoucnost po konci fotbalové kariéry i co se uplatnění týče.

## Cíle a metody práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké jsou migrační trasy zahraničních fotbalistů, a z jakých zemí sem přicházejí. Zjistím, zda fotbalisti mají zájem zůstat v České Republice i po konci své hráčské kariéry, a jaké že vlastně mají vazby na svou zemi původu.

Výzkumné otázky:

- 1) Jaké jsou migrační trajektorie fotbalových hráčů v ČR?
- 2) Jak jsou fotbaloví hráči integrováni v ČR? Mají záměr v ČR zůstat?
- 3) Jaké vazby mají se zemí původu?

Při psaní práce jsem využil rešerše odborných sekundárních zdrojů. Provedl jsem překlady jednotlivých anglických textů, které jsem ve své práci následně využil. Citoval jsem několik autorů, kteří se specializují na fotbalovou migraci, jako například Matthew Taylor a Raffaele Poli, jejichž práce jsou využity ve druhé kapitole.

V první kapitole, kde se zabývám migrací, její historií i teoriemi, jsou využity odborné články a studie, které byly dostupné na internetu. Tyto informace jsou vybrány z toho důvodu, aby byla migrace dostatečně charakterizována.

Ve druhé kapitole jsem rovněž čerpal ze studií a odborných článků, také jsem použil některé diplomové práce. Tyto texty byly relevantní k tématu mé práce. Zabývaly se fotbalovou migrací, díky níž jsem dokázal shrnout, jak probíhala fotbalová migrace od jejich počátků až do současnosti.

Ve třetí kapitole jsem čerpal z oficiálních webových stránek českých profesionálních fotbalových soutěží. Díky těmto stránkám jsem vysvětlil, jaké soutěže u nás jsou profesionální, a kolik jich vlastně v České Republice je.

V praktické části své práce bylo metodou polostrukturovaného rozhovoru uskutečněno dohromady 11 rozhovorů se zahraničními fotbalisty, kteří působí v našich dvou profesionálních soutěžích v různých klubech, a byli ochotni rozhovor poskytnout. S žádostí o rozhovor bylo osloveno několik klubů, které startují v profesionálních soutěžích a na svých soupiskách mají hráče ze zahraničí. Některé kluby však na žádosti o rozhovor nereagovaly. Jiné zase odpověděly, že to nebude možné, protože hráči jsou na odchodu z klubu. Rozhovory s hráči totiž probíhaly převážně v měsíci lednu roku 2023, kdy bylo otevřeno přestupové okno, někteří hráči opouštěly své kluby a přetupovaly do jiných. Z toho důvodu se jak kluby, tak i hráči starali o své záležitosti a neměli čas k poskytnutí rozhovoru. Některé týmy zároveň odjížděly na zimní soustředění, proto byl někdy problém najít pro hráče vhodný termín k poskytnutí rozhovoru. Nejprve byly s žádostí o rozhovor osloveny samotné kluby formou emailu, na které se většina neozvala. Proto jsem se později spolehl na telefonické žádosti, kde jsem byl již úspěšnější. Pro rozhovory jsem chtěl dostat přibližně stejný počet hráčů, kteří přišli z jiných evropských států, tak také těch, kteří připutovali z jiného kontinentu, což se nakonec podařilo. Po svolení klubu i samotného hráče byla navázána komunikace přímo se samotnými hráči. Domluvené rozhovory byly následně

nahrávány na audiozáznamník, a probíhaly za osobního setkání s jednotlivými hráči, pokud to bylo alespoň trochu možné. Když osobní setkání možné nebylo, tak rozhovor proběhl přes videohovor. Prostřednictvím osobního setkání bylo provedeno 5 rozhovorů, online formou bylo rozhovorů uskutečněno 6. Celkem se do rozhovorů zapojili hráči z 8 různých klubů. V rozhovorech bylo hráčům pokládáno dohromady 21 otázek, a většinou trvaly něco okolo 20-30 minut. Rozhovory z velké části probíhaly v angličtině, nebo v češtině. Pouze jeden rozhovor proběhl ve francouzštině, kde jsem se za pomoci tlumočnicka dobral kýžených odpovědí. Později jsem veškeré rozhovory přepsal, několikrát podrobně přečetl a zanalyzoval přes Atlas.ti. Hlavními probíranými tématy byla zejména rodina, motivace, fotbal. Do výzkumu jsem zahrnul takové odpovědi, které byly nejzajímavější a zároveň relevantní pro můj výzkum. Ze strany hráčů mi byly poskytnuty informované souhlasy s provedením rozhovoru. Veškeré rozhovory zahrnuté v této práci jsou však anonymizovány. Fotbalisté jsou označeni jako „respondenti“, dále jen R1-11.

# 1 Migrace

V této kapitole se zaměříme na definici pojmu migrace, na historii migrace a migrační teorie.

Pojem migrace studuje jakýkoli druh lidského pohybu, ať už dobrovolný, či nedobrovolný. Typologii migrace lze generalizovat podle následujících kritérií. Prvním takovým kritériem je lokalizace, podle které může být migrace mezinárodní, nebo vnitřní. Pod mezinárodní migraci spadá stěhování obyvatel mezi jednotlivými státy, ale dále také mezi kontinenty. Pokud se jedná o migraci kontinentální, mluvíme o migraci v rámci jednoho regionu, např.: Skandinávie, Benelux, Střední Evropa. O vnitřní migraci hovoříme, když se děje uvnitř státu, a můžeme ji dále specifikovat na regionální, či lokální. Dalším kritériem, je příčina migrace, a ta je jak jsem již uvedl dobrovolná, nebo nedobrovolná. Dobrovolná migrace je aktem vědomé volby, kdy se jedná zpravidla o pracovní migraci, migraci za účelem sjednocení rodin, nebo migraci za studiem. U nedobrovolné migrace se může jednat o důvody politické, náboženské nebo environmentální. Posledním uvedeným kritériem je pak časovost, která migraci dělí na permanentní a dočasnou. (Henig, 2007)

V sociálních vědách, i v politice bývá jako migrace označována migrace dobrovolná, ale i nucená, přitom platí, že migrujícím zpravidla nemusí být dospělý v produktivním věku. (Janků, 2006)

Migrace nabízí více druhů definic, například Organizace spojených národů označuje migranty jako: *„Osoby, které pobývají mimo zemi svého původu déle, než jeden rok. Nezohledňuje přitom důvody, kvůli kterým došlo k odchodu ze země. Z tohoto úhlu pohledu nejsou za migranty považováni turisté nebo například osoby na pracovních cestách. Termín migrant je nicméně běžně užíván i pro sezónní pracovní migranty.“* (Amnesty International, 2023) Ministerstvo vnitra České republiky zase definuje migraci jako: *„Přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná.“* (MVČR, 2023)

## 1.1 Historie migrace

Historie migrace, tedy pohybu lidí z jednoho místa na druhé, je nesmírně dlouhá a složitá. Lidé se v průběhu dějin stejně jak už bylo zmíněno, stěhovali z mnoha důvodů. Hledali práci, lepší podmínky pro život, prchali před válkami, pronásledováním, hladomorem, nebo toužili po dobrodružství. Migrace ovlivňovala dějiny světa a stále má velký význam pro současnou společnost.

Podle Heniga (2007) lze o migraci uvažovat jako o jevu, který provázel homo sapiens sapiens od počátku věků až do současnosti, a je neodmyslitelně spjat se vznikem moderních společností. Ty byly založeny na základě transformace sociální a ekonomické struktury, jež podněcovaly migraci z venkovů do měst, a později i dokonce migraci přes oceán. Dnes má již migrace mnoho forem. Na jedné straně jsou lidé, kteří cestují první leteckou třídou, spávají v nejluxusnějších hotelech a jí ta nejlepší jídla. Na straně druhé jsou lidé, kteří víceméně po svých vlastních nohách prchají přes hranice válkou postižených států, nebo kvůli jiným, jako například environmentálním problémům. O migraci je nutno uvažovat v širokém slova smyslu, a brát ji jako komplexní fenomén.

Je tedy zřejmé, že migrace je globálním jevem a má vliv na všechny lidi na světě, ať už ji vyhledávají či nikoliv.

Livi Bacci (2010) ve své knize uvádí, že migrace započala někdy před deseti tisíci lety společně se zemědělstvím, které se šířilo ze zemí úrodného půlměsíce na Britské ostrovy ještě dalších čtyři tisíce let. Společně s ním se stěhovali i lidé a usazovali se v neobydlených koutech Evropy. Postupem času se však tato nenucená migrace stala vzácnější a vzácnější. Vzhledem k dalším vznikajícím vesnicím se již nebylo kam dále stěhovat a lidské skupiny musely začít žít vedle sebe. V průběhu dějin pak probíhaly mnohé další migrační vlny, za vlády Římské říše se lidé stěhovali po celé Evropě. V období středověku a ranného novověku se pak lidé stěhovali do měst, kde hledali lepší životní příležitosti. Zmíněna je také velká německá migrace, která započala v devátém století a byla ukončena ve 14. století morovou epidemií.

Z těchto příkladů je patrné, že i migrace podobně jako jiné jevy probíhá ve vlnách, kdy lidé dostanou nějaký impuls, a podniknou cestu za lepším životním stylem, nebo jinými důvody. Později ale tuto migrační vlnu může něco zastavit. Tak jako ve 14. století to byl mor, před pár lety byla spousta migračních trajektorií přinejmenším omezena z důvodu výskytu pandemie Covid-19. Spousta států vyhlásilo nouzové stavy a nebylo možné cestovat, z toho důvodu přirozeně nastal migrační pokles.

Mezinárodní migrace není lineárním jevem, za který je občas pokládána, ale ve skutečnosti plynula a opadala za období posledních dvou set let po celém světě ve dvou velkých vlnách. První z těchto vln byla tzv. „velká migrace“, která započala v 19. století a sahala až do

začátků 20. století. Proběhla mezi lety 1860-1914, kdy se něco okolo 52 milionů Evropanů přestěhovalo z Evropy do Asie, nebo Oceánie. Evropané se také transatlanticky stěhovali do Severní Ameriky, avšak nebyli jediní, stěhovali se rovněž Asiaté, často jako dočasní dělníci, vznikal tak globální trh práce. Velká migrace byla následně ukončena první světovou válkou, a s tou druhou pak nepřišel pouhý pokles migrace, ale byl to konec volné migrace, která charakterizovala celé 19. století. Americké a evropské vlády potom zavedly migrační omezení, kontroly vstupu skrze víza, pasy, pracovní povolení atd. (Taylor, 2006)

Druhá velká migrační vlna přišla po roce 1945, a měla na svědomí rozložení společnosti po celém světě. Migrace se rozšířila, a zintenzivnila, někteří autoři toto období charakterizují jako „věk migrace“, protože pro formování světa mělo značný dopad. Avšak i tak byla migrace v devatenáctém století daleko volnější, než ta na konci století dvacátého. Pohyb zboží, kapitálu, nebo dokonce kultury je transformován globalizací, v případě lidí si však státy drží kontroly pro rozhodování, zda migranty do země vpustit či nikoli, globální trh práce je tedy zatím stále o krok pozadu. (Taylor, 2006)

I Manning (2013) poukazuje na pozoruhodné migrační příběhy, kdy v 19. století probíhaly velké migrační vlny z Evropy do Ameriky a Austrálie, kde lidé hledali nové příležitosti a snažili se uniknout před chudobou. Na počátku 20. století pak došlo k další velké migraci a to z Asie a Afriky do Evropy a Ameriky. Po druhé světové válce se migrace stala ještě výraznější, především díky rozvoji průmyslu a globalizaci. V posledních padesáti letech poměr obyvatel ve městech k těm na vesnici vzrostl z jedné pětiny na jednu polovinu veškeré populace. Dříve převážně vesnický život se stal městským. V Evropě docházelo k masivnímu přesunu lidí ze všech koutů světa, zejména z bývalých kolonií, a to jak kvůli politickým konfliktům, tak kvůli ekonomickým důvodům.

McKeown (2004) popisuje, že kromě dálkové migrace, docházelo v období 19. a 20. století také k interní migraci. V Evropě se cestovalo převážně za prací z Irsku do Anglie, a z východní a jižní Evropy potom převážně za průmyslem do Německa a Francie. V Rusku se lidé stěhovali na jih do rostoucích měst, v Indii se nejvíce stěhovalo na čajové plantáže a do textil produkujících oblastí Bengálska. V Číně se lidé například stěhovali do rostoucích pobřežních měst řeky Jang-c'-ťiang.

Velkou roli v historii migrace hrála poprávka po pracovní síle. Jak ve své knize uvádí Hansen (2003), již v 50. letech 20. století byla vysoká poptávka po pracovní síle v Evropě, a především v Německu. Tato poptávka již nebyla možná uspokojit domácí silou, a tak německá vláda vyjednala programy pro hostující pracovníky nejen z jižní Evropy, ale také z Afriky. Tito migranti tedy přicházeli do Německa za prací, a již v roce 1964 jich byl milion, o deset let později potom 2 miliony.

Zkušenosti s migrací přišly hned po 2. světové válce. Dělníci, kteří byli v rámci Marshallova plánu přizváni z ekonomicky slabších zemí na rekonstrukci Evropy, se po skončení potřebných prací nenavrátili do svých ekonomicky méně prosperujících vlastí. K překvapení všech tvůrců migračních politik se stali konkurenty na již tak omezeném trhu

práce. S narůstající nezaměstnaností přistěhovalců začal být i patrnější problém sociálního vyčlenění, a ghettoizace. Obdobný jev se dal pozorovat i u nás v ČR, kdy se v důsledku restrukturalizace trhu po roce 1989 k nám přistěhovalo několik slovenských Romů, aby zde mohli pracovat v těžkém průmyslu. (Janků, 2006)

Po ropné krizi v 70. letech je značná část více rozvinutých států proti vstupu imigrantů na své území, to se navíc zintenzivňuje s událostmi mezinárodního terorismu. I přes to vše, že většina imigrantů nemá s hospodářskou krizí, ani terorismem nic společného, snahy politiků omezit jejich migraci jsou zřetelné a nadále sílí. Migrace je však moderním fenoménem, i přes to, že je byrokraticky spravována. Mnoho lidí míří do měst za vidinou zlepšení své ekonomické situace, a s vidinou lepšího životního standardu. S imigrací se však mění i města, vznikají přistěhovalecké čtvrti, kde starousedlíci mohou mít problém domluvit se úředním jazykem, či obvyklým nářečím. (Janků, 2006)

Když se zaměříme na mezinárodní terorismus, tak Jenkins (1985) uvádí, že se objevil jako problém na konci 60. let, a přesto, že vlády jednotlivých zemí se proti němu snažily bojovat, přetrval i do 80. let. Podle Jenkinse (1985) terorismus bude pokračovat i nadále a má svůj původ v politických okolnostech, které převládaly v 60. letech, jako byla frustrace Palestinců po utrpené porážce od Izraele. Nebo válka ve Vietnamu, která poznamenala generaci mládeže v Americe, západní Evropě a Japonsku.

Mezinárodního terorismu se dále týká pojem sekuritizace, kdy je migrace vnímána jako bezpečnostní hrozba, a je z ní otázka národní bezpečnosti. To znamená, že migraci je nutné kontrolovat a regulovat prostřednictvím bezpečnostních opatření. To vše má potom vliv na to, jak je s migranty dále zacházeno, nebo jak jsou vnímáni společností. (Blazek, 2010)

Dnes je migrace stále velmi aktuálním tématem, které vyvolává mnoho otázek a diskuzí, některé země se snaží omezovat přistěhovalectví, co nejvíce to jde, takovým příkladem může být třeba i Brexit ve Velké Británii. Jiné země zase otevírají své hranice a snaží se pomáhat lidem, kteří se ocitli v nouzi. Migrace měla a stále má obrovský dopad na naši společnost a bude ještě stále více ovlivňovat naši budoucnost.

## 1.2 Migrační teorie

Existuje mnoho různých teorií migrace, které se snaží vysvětlit, proč se lidé přesouvají z jednoho místa na druhé. Zde se podíváme na některé významné migrační teorie.

Henig (2007) uvádí, že jedním takovým přístupem je tzv. „push-pull“. „Push“ faktory jsou věci, které na jedince působí poněkud negativně a v podstatě je vypuzují z jejich rodné vlasti. Takovými faktory mohou být například špatná životní úroveň, nebo nedostatek pracovních míst. Tento faktor však sám o sobě jako takový ještě není dostatečným důvodem k migraci. Je pouze něčím, co dává jedincům jistý důvod k odchodu. Aby ale mohli skutečně odejít, musí být někde jinde zase takové faktory, které jsou pozitivní a dokážou ho přitáhnout, těm se říká „pull“ faktory.

Jansen (1970) „push-pull“ charakterizuje tak, že „push“ označuje nezbytnost nebo závazky, které mohly být náboženského nebo politického rázu. Jako „pull“ pak byly označeny potřeby, často ekonomického přilepšení si. Dalšími faktory, které lidi vytlačují z původních domovů, jsou věci jako změna práce nebo rozvody. To, co potom lidi přitahovalo, byla atraktivnější obydlí, sousedství a nižší nájmů.

Někteří lidé se ale také vracejí zpět do svých domovských zemí, aby se tam znovu usadili. Tomuto jevu se říká „návrátová migrace“, a liší se od situace, kdy se lidé vracejí do domovských zemí například pouze jen na dovolenou a poté zase zpět. Tento scénář je potom nazýván jako „oběžná migrace“. (Gmelch, 1980)

Mabogunje (1970) pojednává o teorii migračních systémů, do které spadá právě migrace lidí z venkova do měst. Hlavním přínosem jeho práce je, že migraci nevnímá jako jednosměrný „push-pull“ proces, ale vzájemně propojený, jeden na druhém závislý kruhový (cirkulující) systém, kdy změna v jedné části systému má vliv na celý cyklus. Zdůrazňuje, že migrace z venkova do měst se děje neustále a projevuje se ve všech zemích, akorát na jiných úrovních složitosti. Teorie migračních systémů také slouží jako normativní přístup, na základě kterého se dají hledat odchylky. Pokud by pohyb lidí z venkovů do měst nevytvářel vzájemně propojené efekty, dalo by se zkoumat, které prvky v systému nefungují správným způsobem. Potom by byla zdůrazněna role migrace z venkova do měst jako jeden z nejdůležitějších procesů lidského pohybu na zemi.

Celkově tedy systémová teorie migrace představuje komplexní pohled na migraci a zohledňuje řadu faktorů, které ovlivňují rozhodnutí jednotlivců, či celých skupin migrovat. Tato teorie může pomoci vysvětlit, proč a jak lidé migrují a jak se migrační toky mění. Jednou z dalších významných teorií je neoklasická ekonomická teorie. Snaží se vysvětlit, proč se lidé rozhodují migrovat z jedné země do druhé, vychází z předpokladu, že migranti se snaží maximalizovat svůj zisk.

Neoklasická ekonomická teorie vysvětluje směr migračních toků, model lidského kapitálu, a proč některé skupiny lidí na migraci z venkovů do měst participují méně než jiné. A to i



přes to, že by k ní měly mít stejnou motivaci a důvody. Model lidského kapitálu zase pracuje s faktory komfortu, které migrantům usnadňují život v cílové zemi. (Drbohlav, Uherek, 2007)

Todaro (1980) se snažil odpovědět na otázku, jaké jsou důsledky migrace na zdrojové a cílové země migrace. Uvádí, že pokud by výše mezd v těchto zemích byla v nerovnováze, neoklasický model úpravy cen by určoval, že zvýšením příjmů na venkově a naopak jejich snížením ve městech dojde k obnovení migrační rovnováhy. Dále uvádí, že v posledních letech byla tato migrace uvnitř jednoho státu vnímána méně optimisticky s ohledem na produktivitu venkova. Avšak tato migrace navzdory nezaměstnanosti stále zrychluje a mzdy ve městech stále rostou. Dále dodává, že tento druh vnitrostátní migrace moc neprospívá jak venkovským zdrojovým oblastem, tak ani cílovým městským. Vnitrostátní migrace z venkova do měst však je mezi pracujícími vnímána pozitivně, protože lidé se dostanou z oblastí nízké produkce do těch vysoce produkujících. Sezónní pracovníci mají také lepší možnost přivýdělku.

Neoklasická ekonomická teorie však má i odpůrce, jako je například Rajendra (2015), který tvrdí, že tato teorie nebere v potaz jiné faktory, které mohou ovlivňovat jednotlivá rozhodnutí migrantů, jako jsou kulturní, sociální a politické faktory, domnívá se, že tato teorie může podceňovat náklady a rizika spojená s migrací, jako jsou sociální izolace, nebo diskriminace v cílové zemi.

Jako poslední příklad uvádím teorii světového systému, což je sociologický koncept, který se zaměřuje na studium mezinárodních vztahů a hospodářských interakcí mezi zeměmi. Teorie popisuje světový systém jako síť ekonomických, politických a kulturních vztahů, která spojuje různé země a regiony do globálního celku. Podle této teorie se světový systém skládá z různých zemí, které jsou hierarchicky uspořádány podle svého ekonomického a politického vlivu. V čele tohoto systému se nachází rozvinuté země s vysokými úrovněmi hospodářského a politického vlivu, které těží z nerovnováhy v mezinárodních vztazích a využívají svého postavení k udržení svého vlivu a prosperity. Naopak rozvojové země jsou odkázány na svou závislost na bohatých zemích a jsou vystaveny většímu riziku chudoby, nestability a politického konfliktu. Existují tři hlavní typy zemí v rámci tohoto světového systému. Jádrové země mají nejvyspělejší ekonomiky, silný politický systém, vysokou úroveň průmyslu a vysokou úroveň životního standardu. Periferní země jsou naopak nejméně rozvinuté, jsou odkázány na vývoz surovin. Semiperiferní země, se nacházejí někde mezi těmito dvěma právě uvedenými typy, a hrají důležitou roli v globálních vztazích. (Chirot, Hall, 1982)

## 2 Migrace ve fotbale

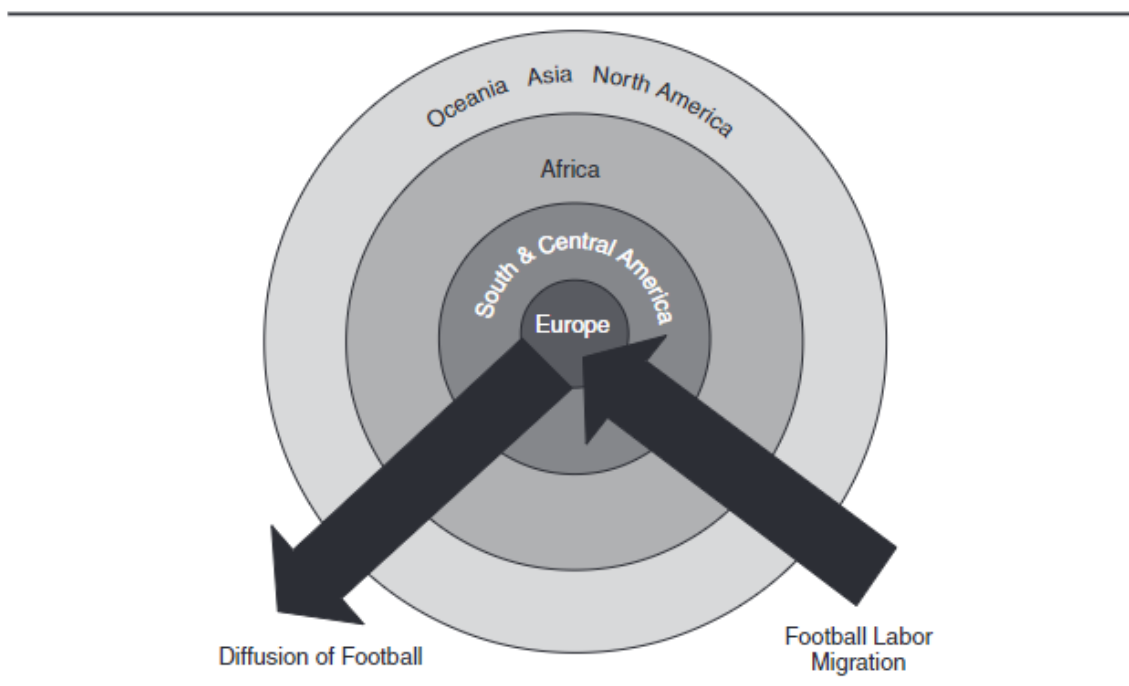
Kolébku fotbalu je Británie, což je dobře známo. Uzákoněním hry a stanovením jejích pravidel, byly položeny základy pro její šíření. Vzhledem k vazbě hry na průmyslový rozvoj života, byl fotbal koncem 19. století rozšířen do Německa, Itálie, Španělska, Francie, Holandska a Ruska. Tyto státy hru dále vyvíjely a modernizovaly. Z Evropy se potom fotbal začal šířit do zbytku světa. Právě Itálie, Francie a Španělsko urychlili profesionalizaci hry, a dalo se zde fotbalem vydělat nejvíce peněz. (Magee, Sugden, 2002)

Pokud přemýšlíme o fotbalové migraci, nejedná se o odliv mozků, jak by se mohlo zdát, ale podle Berlinschiho, Schokkaerta a Swinnena (2012) rozlišujeme tak zvaný „odliv svalů“. Fotbalisté na rozdíl od většiny kvalifikovaných migrantů mohou být zaměstnání nějakým zahraničním klubem, a zároveň mít přínos pro svůj národ. Pokud nastupují za národní tým své mateřské země, mohou těžit ze získaných dovedností a zkušeností. Tím poté pozdvihují kvalitu národního týmu.

Podle Taylora (2006) lze identifikovat tři základní znaky určující migraci, jedním z nich je znak ekonomický. Na fotbalové migraci je vidět přesun fotbalové pracovní síly z Afriky, Latinské Ameriky do Evropy. V rámci Evropy potom z východu na západ, tedy stěhování se z periferií do ekonomického jádra, kde tamní ligy byly schopné nabídnout hráčům pocházejících z ekonomicky slabších států bezkonkurenční platové podmínky. Tento prostý model fotbalového jádra a periferie je však v kontrastu s tím, jak to bylo v reálném ekonomickém světě. Evropské sverské státy jsou ekonomicky silné, avšak z fotbalového hlediska patří do periferie. Naopak třeba Brazílie s Argentinou se řadí spíše do fotbalového jádra. Migrační trajektorie hráčů tak vedly z chudšího severu na bohatší jih, a byly velikým lákadlem pro spousty švédských, norských i dánských hráčů.

Model základní ekonomické politiky převzaté od Wallersteina charakterizuje čtyři světové systémy (sektory): jádro, semiperiferii, periferii a externí území (uspořádány jsou od ekonomicky nejsilnějšího). Tyto sektory jsou založeny na vztahu mezi ekonomickou dominancí a fotbalovým úspěchem. Panuje mezi nimi silná korelace, přičemž ve středu samotného jádra jsou západoevropské země, nejsilnější ekonomiky světa. Avšak některé mocné ekonomiky jako USA nebo Japonsko zatím nepatří do jádra mezi důležité fotbalové země. Je vidět, že hra se šíří směrem z jádra, zatímco pracovní síla se přesouvá směrem k jádru do bohatších lig. (Magee, Sugden, 2002)

Obrázek 1: Fotbalová migrace a šíření fotbalu



Zdroj: Magee, Sugden, 2002

Sport je velmi zajímavou oblastí pro studium mezinárodní migrace. Podíl migrantů v Evropě, ale i v Severní Americe je v těch nejvyšších soutěžích velmi vysoký ve srovnání s jinými ekonomickými odvětvími. Mezinárodní migrace ovlivňuje úroveň lidského kapitálu v zemích původu pozitivně i negativně a z krátkodobého úhlu pohledu vede ke ztrátě pracovní síly. Tím pozitivním jsou například remitence. (Berlinschi, Schokkaert, Swinnen, 2012)

Pro některé fotbalisty jsou hlavní motivací k migraci peníze, pro jiné to může být životní styl. Pro hráče, kteří mají rodiny a malé děti, je výhodou, že se jejich potomci mají možnost naučit nový jazyk, stát se bilingvními a poté mluvit dvěma nebo i třemi jazyky. Některí hráči svou kariéru chtějí dostat ještě na vyšší úroveň, a posunout se do kvalitnější ligy, jako je třeba ta anglická, německá nebo italská a francouzská. Zřejmě je i to, že hráči ve věku 20 let budou mít odlišné představy o své kariéře a budoucnosti. Budou mít také jinou motivaci, než hráči, kterým je 30 let, a jsou na sklonku své kariéry. (Magee, Sugden, 2002)

Magee a Sugden (2002) některé hráče označují za kosmopolitní kočovníky. Tedy hráče, kteří během své kariéry touží vyzkoušet různá působiště v jiných státech. Naopak některé kluby, které nesídlí v hlavních městech, mohou mít také problém přitáhnout známé, nebo kvalitní hráče z důvodu neatraktivnosti daného místa (města), ve kterém sídlí. Avšak ne všichni hráči mohou ve velkých městech vidět výhodu.

Vše okolo migrace se týká fotbalu, pohyb fotbalistů je ovlivněn ekonomickými i politickými situacemi. Fotbalisté ještě ani v 90. letech neměli úplnou svobodu pohybu, museli získávat pracovní povolení, zelené karty, nebo procházet imigračními kontrolami. Fotbal vznikl v

Británii, kde se starali o šíření tohoto sportu i dále po Evropě, a stal se těsně spjatý s Britskou národností. Charakterizoval ekonomický pokrok, modernost a řadu technických inovací jako třeba rozvoj železniční sítě, kterou migrace pracovní síly vyžadovala. V jednom francouzském románu z roku 1932, byl lyonský klub popsán autorem jako kosmopolitní „smíšená společnost“, kdy v klubu působilo více hráčů z rozdílných zemí či měst. Realita vlastně nebyla jiná, protože i kluby založené Brity byly kulturně rozmanité. (Taylor, 2006)

## 2.1 Historie fotbalové migrace

Migrace ve fotbale není nic nového, a mělo by na ni být nahlíženo jako na jeden z hlavních migračních trendů a vzorů. Má dlouhou a spleitou historii, která sahá až do roku 1930. Tehdy se vůbec poprvé vypravilo 13 národních týmů přes oceán až do Uruguaye, aby změřily své síly na světovém šampionátu. Z Evropy se turnaje tehdy účastnily 4 týmy, které přicestovaly přes oceán lodí. Později byl rozšířen trh pro mezinárodní fotbalové talenty, a poprvé tak byl značný počet hráčů přestěhován z jednoho kontinentu na druhý. Většina těchto hráčů byla poháněna špatnou ekonomickou situací jejich rodné země, finanční odměnou, a také láskou ke hře. Tato časná fotbalová migrace hrála dozajisté roli pro migraci v Jižní Americe a Evropě v letech následujících. Pohyb fotbalistů ze země do země a z kontinentu na kontinent je dnes již mnohem více, než jen pouhým produktem současné ekonomiky a politických vztahů ve světovém fotbale. (Taylor, 2006)

Některé kluby byly zakládány britskými migranty, což je dodnes stále znát buď z názvů těchto klubů, nebo jejich klubových barev. Španělský fotbalový klub Athletic Bilbao má anglický původ. Jak je ze samotného názvu patrné, tento klub byl založen anglickými dělníky, kteří migrovali za prací do Baskicka. Podobnou historii založení mají i další kluby, jako švýcarský Young Boys Bern, nizozemský klub Go Ahead Eagles, nebo dokonce bolivijský klub The Strongest. Italský fotbalový klub Juventus Turín se zase nechal inspirovat vůbec nejstarším profesionálním fotbalovým klubem na světě, což je anglické Notts County (založeno 1862), od kterého si vypůjčil barvy a pruhovaný styl dresů. (Storey, 2011)

V roce 1893 byl Brity založen Janovský kriketový a fotbalový klub, který byl zprvu přísně britskou záležitostí. V roce 1897 se však rozhodlo pro rozšíření členství, pro Italy, ale i jiné cizince. Dveře se cizincům otvíraly i do dalších italských klubů. V roce 1908 při založení klubu Bari v něm nastupovali švýcaři, rakušané, Němci, francouzi, Britové, Italové, ale i Španělé. Na severu Itálie byly stejně jako Janov kritizovány a označovány za anglické i další týmy jako Milán, Inter nebo Turín, ve skutečnosti však to byly týmy smíšených kultur. Také španělský velkoklub FC Barcelona je dobrým příkladem. Tým byl založen v roce 1899 švýcarským účetním Hansem Gamperem, a jeho hráči byli výhradně cizinci, kterým bylo zabráněno vstoupit do místního tělocvičného klubu. Nebo například německý fotbalový klub FC Karlsruhe, byl založen v roce 1894 šestnáctiletým židovským studentem Walterem Bensemanem, který studoval ve Švýcarsku. Podobně tak i zakladatelé jiných německých

klubů byli obchodníci, kteří měli blízký vztah k Anglii. Stejně jako samotní hráči, i oni byli migranti. (Taylor, 2006)

Koncem 19. století již nebylo možné ignorovat příjmy ze hry, a kluby začaly část z těchto příjmů vyplácet hráčům za jejich služby. Hráči však neměli žádná práva na přestup do jiného klubu jak během smlouvy, tak ani po jejím vypršení. To se změnilo v 60. letech 20. století, kdy byl tento systém napaden Asociací Profesionálních Fotbalistů. Pokud si klub chtěl hráče ponechat po vypršení jeho smlouvy, musel s ním tuto smlouvu prodloužit za minimálně stejné peníze, které mu doposud vyplácel. (Magee, Sugden, 2002)

Ve 20. letech byla založena profesionální fotbalová liga v USA, která na některé britské hráče působila jako lákadlo. Pro anglickou fotbalovou federaci byla nepřijemností a také hrozbou. Profesionální liga byla potom ve 30. letech založena i ve Francii a rovněž lákala některé britské hráče. Některé transfery byly neúspěšné, ale i tak se povedlo importovat 43 Britů, což činilo více než 40 % zahraničních hráčů ve Francii. (Taylor, 2006)

Ve 30. letech k zahraničním hráčům přistupovala každá fotbalová federace rozdílně. Zatímco v Anglii povolili zahraničním fotbalistům startovat pouze jako amatéři. V Německu zakázali startovat zahraničním hráčům na jakékoli úrovni poté, co se Hitler dostal k moci. Naopak ve Francii tamní federace po vzniku profesionální ligy v roce 1932 klubům umožňovala, aby do každého zápasu nasadily až 5 zahraničních fotbalistů. V Itálii sice zakázali starty hráčů jiného než italského občanství, ale povolili starty hráčům dvojího občanství z Jižní Ameriky. Úplně někde jinde byly Spojené státy, které ve své lize nechaly hrát hráče bez jakýchkoli národnostních omezení. (Taylor, 2006)

V roce 1990 belgický klub RC Liege nenabídl svému hráči Jeanu-Marcu Bosmanovi takovou smlouvu, která by mu vyhovovala. Ten se rozhodl vyjednat si další angažmá ve Francii, klub RC Liege toto jednání však napadl a požadoval peníze za přestup. Bosman dal celou tuto záležitost k Belgickému občanskému soudu, který se postavil na jeho stranu a rozhodl, že se může volně přestěhovat do Francie. V prosinci 1995 po odvolání Belgické fotbalové asociace, označil Evropský soudní dvůr, jakékoli nároky na finanční prostředky žádané za hráče bez smlouvy za nezákonné. Od té doby se hráči, kteří nejsou vázáni smlouvou, nebo jim vypršela její platnost, mohou bez jakýchkoli poplatků stěhovat do jiného klubu. Bosmanův případ migraci hráčů po Evropě ale i ve světě značně zrychlil a usnadnil. (Magee, Sugden, 2002)

Fotbalová pracovní síla proudila, a stále proudí napříč kontinentem. Ekonomicky nejsilnější ligy přitahují hráče, kteří odpovídají jejich úrovni svými dovednostmi, tyto ligy jsou zase schopné hráče náležitě zaplatit. I v zemích, kde je odliv talentů nejpatrnější, se dále rekrutují hráči z jiných zemí, a méně talentovaní domácí hráči. Na počátku 90. let 20. století se dostali do širšího povědomí maďarští, čeští, slovenští i rumunští hráči. Odliv talentů z východní Evropy byl po občanských válkách v bývalé Jugoslávii rozšířen ještě o chorvatské a bosenské hráče. (Maguire, Pearton, 2007)

## 2.1.1 Migrace do západní Evropy

Západní Evropa těžila především z Afrických hráčů. Francouzské kolonie byly již ve 30. letech před druhou světovou válkou, zásobárnou francouzských profesionálních týmů. Někteří migranti do Francie přicházeli jako talentovaní fotbalisté, jiní přišli jako nekvalifikovaná pracovní síla pracovat v docích, nebo studovat, a do toho se dokázali prosadit ve francouzském fotbale. Po druhé světové válce byli severoafričtí hráči z Alžírsko, Maroka a Tuniska stále více zapojováni ve francouzské lize, a dostávali se i do francouzské reprezentace. V 50. letech hrálo na nejvyšší francouzské úrovni přes 100 severoafrických hráčů. Od nejvýznamnějšího marockého migranta 30. let Bena Bareka až do 90. let po Zinedina Zidana a Patricka Vieira, hráli afričtí migranti důležitou roli při otázce národní identity ve francouzské reprezentaci. (Taylor, 2006)

Afričané byli v 60. letech pokládáni za nákladově neefektivnější hráče a byli soustředěni především ve třech zemích, Portugalsku, Francii a Belgii. Ze svých kolonií nedokázala těžit pouze Británie, v níž bylo zakázáno startovat zahraničním fotbalistům. Na začátku 21. století bylo ve Francii okolo 60 % ze 162 afrických hráčů z bývalých francouzských kolonií. V Belgii, která sloužila jako vůbec první zastávkou pro tyto africké migranty, jejich podíl však stagnoval na pouhých 31 %. (Taylor, 2006)

Mezinárodní migrace fotbalových hráčů je posílena historickými koloniálními vazbami, protože snižují náklady na migraci, jako je znalost kultury nebo jazyka, proto je mnohem jednodušší. Naproti tomu migrace z komunistických zemí je daleko obtížnější vzhledem k přísnějším omezením jak v zemi původu, tak také v cílové zemi migrace. Fotbalová migrace není zrovna levnou záležitostí, ale hráč nabyde dovedností, dostane se mu i vyšších příjmů a lepší kvality tréninků, které jsou v zahraničních klubech možné. (Berlinschi, Schokkaert, Swinnen, 2012)

Afričtí fotbalisté se stali základem profesionálních evropských lig. Kariéra ve fotbale africkým hráčům nabízí způsob jak získat příjem a být soběstačným, aniž by se opírali o podporu státního sociálního zabezpečení. Ty nejlepší hráče si vybírají agenti, těchto testů se například v roce 2011 zúčastnilo 18 000 talentů na 15 různých místech Ghany. V Africe panuje dojem, že jít hrát fotbal do profesionální ligy mimo Afriku, je ten nejlepší způsob jak sebe i svou rodinu dostat z chudoby, protože africké ligy nejsou tak kvalitní, nebo lukrativní jako ty evropské. (Esson, 2015)

Afričtí hráči opouští svou rodnou zemi poměrně brzy. Například během sezóny 2007/08 byl v nejlepších pěti evropských ligách jejich průměrný věk, ve kterém opustili svou rodnou zemi, 18,8 let. To je přibližně o 3 roky méně než u hráčů z Jižní Ameriky nebo západní a východní Evropy. Afričtí fotbalisté to ani dále nemají zrovna jednoduché, aby mohli hrát v Evropě, musí často přijmout i takové podmínky, které by Evropané nepřijali. Kluby i agenti podle toho také s africkými hráči jednájí a dokáží využít těchto výhod. (Polí, 2010)

Při hledání talentů v Africe však dochází i k mnoha podvodům ze stran agentů, kteří se za ně pouze třeba jen vydávají. V takovém prostředí je pak migrace přes fotbal ohromně složitá, jednak stojíte proti 20 000 jiných lidí se stejným snem, a za druhé jste obklopeni fotbalovým prostředím, které je zahaleno nejistotou. (Esson, 2015)

Evropa je velmi často vyhledávanou destinací afrických fotbalistů, nejen z důvodu potenciálu vysokého výdělků, ale především z důvodu atraktivity fotbalového prostředí. Africké země, které vyvážejí nejvíce fotbalistů do Evropy, se všechny nacházejí v západní části kontinentu. Jen samotná Nigérie a Kamerun dohromady tvoří 1/3 tohoto vývozu. Nejvyšší koncentrace afrických fotbalistů na jeden klub byla zaznamenána ve Francii a Belgii, což potvrzuje souvislost s historickými vazbami. (Poli, 2010)

Na základě hráčů, kteří migrovali z Afriky do Evropy, sestavili Berlinschi, Schokkaert a Swinnen (2012) teoretický rámec, na základě kterého vypočetli, že hráči hrající v Evropě mají skutečně vyšší přínos pro svůj národní tým, než ti co hrají domácí africké soutěže. Přínos hráčů pro národní tým je potom o to vyšší, čím větší je kvalitní rozdíl mezi zahraničními a domácími kluby. Vliv migrace hráčů na výkonnost národních týmů je pozitivní, a čím vyšší je kvalitní rozdíl mezi domácími a zahraničními kluby, tím vyšší je přínos hráče pro národní tým, což je dáno dovednostmi, které v zahraničních klubech získávají. To bylo zjištěno na základě dat o národních týmech a klubech, ve kterých hráči působí. Tato skutečnost dokazuje, že zatímco fotbalové kluby v dané zemi trpí na „odliv svalů“, jejich národní tým je pozhánán „přilivem svalů“. (Berlinschi, Schokkaert, Swinnen, 2012)

Afričtí hráči jsou o poznání levnější, než například jejich kolegové z Latinské Ameriky. Náklady na migraci jednoho hráče z Latinské Ameriky mohou dosáhnout i více než 20 milionů eur, zatímco migrace afrického hráče jen zřídka kdy přesáhne 1 milion euro. Obchodování s hráči potom většinou zprostředkovávají agenti, jejichž cílem je zvýšit tržní hodnotu hráče prostřednictvím jejich oběhu, neboli několika krátkodobými pobyty v různých působištích. (Poli, 2010)

Již zmíněným důkazem odlivu svalů může být Ghana, která na Mistrovství světa v roce 2010 došla až mezi nejlepších 8 účastníků turnaje. V jejím týmu bylo mnoho hráčů, kteří byli zaměstnáni v Evropě. Od začátků migrace afrických hráčů do Evropy se africké týmy stále zlepšují, to dokazují také výsledky na Mistrovstvích světa. Mezi nejlepší 4 účastníky turnaje se podařilo probojovat pouze 3 africkým národům. V roce 1990 to byl Kamerun, ten byl následně doplněn v roce 2002 Senegalem. (Berlinschi, Schokkaert, Swinnen, 2012) Dnes už jsou tyto národy 3, když v zimě roku 2022 se do semifinále probojovalo i Maroko.

Kluby pro hráče mohou hrát roli odrazového můstku, pokud hráči umožní dostat se na vyšší úroveň. Vzhledem k tomu, že ale počet klubů disponujících vysokými finančními prostředky je ve srovnání s těmi méně majetnými poměrně malý, stagnování hráčů, nebo jejich zhoršování je častějším jevem. Vzestupná kariéra je spíše výjimkou než pravidlem. Nejistota s vývojem profesionální kariéry však nezmírňuje touhu mnoha mladých Afričanů dosáhnout tohoto cíle. Fotbalová profese je velice oblíbená, a Mistrovství světa v Jihoafrické Republice tomu mělo dále pomoci. (Poli, 2010)

Mýtus o úspěchu prostřednictvím fotbalu panuje po celém světě, avšak v Subsaharské Africe téměř neexistuje. Několik málo úspěchů těch, kterým se to povedlo, zakrývá řadu jiných neúspěchů, a mladí lidé se fotbalem pokoušejí prorazit často na úkor školního vzdělání. Tento fenomén je běžný v zemích, které vyvážejí nejvyšší počet hráčů (Nigérie, Kamerun, Pobřeží slonoviny, Ghana a Senegal). Pro mladé africké hráče je ale migrace nezbytná, pokud se chtějí prosadit do národního týmu. Spousta mladých Afričanů považuje tuto cestu jako jedinečný prostředek společenského vzestupu. Obrovské naděje vkládané do fotbalu

však nejsou až tak reálné. I přes následný neúspěch se však migrace do zahraničí prostřednictvím fotbalu může jevit jako dobrá příležitost. (Poli, 2010)

## 2.1.2 Migrace do Velké Británie

Magee a Sugden (2002) napsali, že migrující fotbalisté v Anglii byli žoldáci, kteří pouze hledali odměnu za svůj talent. Fotbalová kariéra na profesionální úrovni nemá zrovna dlouhého trvání, trvá přibližně „jen“ 10-15 let. Fotbalisté proto musí šetřit na život po ní a přemýšlet, jak se budou dále živit. Někteří hráči po skončení své hráčské kariéry zůstávají v Anglii, a začínají zde pracovat jako novináři, vedou poloprofesionální týmy, nebo se z nich stávají trenéři (manažeři) sportovních týmů.

V celé Británii byla stabilita klubů spojena s dostupností práce. V 60. až 70. letech bývaly mzdy skotských dělníků v obdobných průmyslových odvětvích často o 20 % nižší, než v Anglii. Tyto nízké mzdy se staly důvodem k migraci skotských občanů do Anglie. Jeden z prvních skotských profesionálů v Anglii uvedl, že skotští fotbalisté přijímali zaměstnání v anglických klubech společně s jinou prací. Nestěhovali se však pouze Skoti, někteří Irové zase odcházeli do Skotska. (McDowell, 2012)

Po druhé světové válce anglické kluby braly talenty ze svých keltských periferií, což bylo Skotsko, Severní Irsko a Irsko. Pevné migrační vztahy mezi Anglií, která zaujímala hlavní postavení a Skotskem, Walesem nebo Irskem už ale fungovaly také na konci 19. století. Na skotské fotbalisty spoléhaly anglické týmy jako Liverpool nebo Burnley, a postupem času počet skotských hráčů v Anglii rostl. Londýnský klub Arsenal zase pro změnu spoléhal na velšské hráče, migrační trajektorie však nebyly jednosměrné. Přední velšské kluby jako Cardiff přitahovaly zase anglické hráče. Již ve 30. letech některé anglické kluby jako Arsenal nebo Aston Villa zaměstnávaly agenty pro skauting hráčů ve Skotsku či jižním Walesu. (Taylor, 2006)

Ve 20. a 30. letech se stala klíčovou migrační stezkou pro anglický fotbal také Jižní Afrika, ze které rekrutovaly hráče týmy jako Liverpool nebo Charlton Athletic. V roce 1964 již tato malá skupinka zahraničních hráčů, kterým se podařilo hrát ve dvou nejvyšších anglických divizích, byla převážně jihoafrická. (Taylor, 2006)

V letech 1976 až 1985 pocházelo přibližně 80 % neanglických hráčů v anglické lize ze Skotska, Severního Irska nebo Irska. Tento počet však během těchto deseti let klesl na asi 57 %, především díky prostoru, kterému se začalo dostávat jiným zahraničním hráčům. V roce 1992 hrálo v první anglické lize asi jen 11 cizinců, v roce 1998 jich už bylo 166. Anglie před rokem 1985 rekrutovala hráče asi z 23 zemí. O deset let později to již bylo 41 zemí, ze kterých do Anglie chodili fotbaloví talenti. (Taylor, 2006)

Na začátku sezóny Ligy mistrů ročníku 1999/2000, měl anglický fotbalový klub Chelsea v základní jedenáctce pouze jednoho Angličana. Rok předtím v sezóně 1998/1999 v anglických ligách čítali cizinci procentuální zastoupení 45 %. Důvodem takového nárůstu zahraničních hráčů bylo navýšení odměn v Lize Mistrů. (Magee, Sugden, 2002)



V roce 1999 se nechal Francouz David Ginola nastupující za Tottenham slyšet, že mladá generace anglických hráčů je z důvodu vysokého počtu cizinců v anglickém fotbale v ohrožení. Myslel tím především méně kvalitní hráče než byl on sám. Kvalitní hráči podle něj naopak měli mladíkům co nabídnout, respektive předat zkušenosti. (Magee, Sugden, 2002)

V prosinci roku 1999 základní jedenáctka Chelsea do zápasu se Southamptonem neobsahovala jediného britského hráče. V sezóně 2001/02 již bylo britských hráčů v nejvyšší anglické fotbalové soutěži méně než polovina. V únoru roku 2005 se stal Arsenal prvním anglickým týmem, který nastoupil do zápasu bez jediného britského nebo irského hráče včetně náhradníků. V dubnu roku 2010 mělo pouze 6 z 20 týmů anglické nejvyšší soutěže více než polovinu hráčů v týmu narozených v Anglii. V téže sezóně měla nejpočetnější zastoupení zahraničních hráčů v anglické Premier League Francie. Hrál zde dohromady 37 francouzů. Co se týče afrických hráčů, byli pouze 2 z 55 vyskautováni přímo v Africe. Většina Afričanů potom do Anglie přišla právě z Francie, protože byli vyskautováni francouzskými kluby. (Storey, 2011)

Anglie nebyla sama, kdo hledal nějaká omezení pro hru zahraničních hráčů. V sezóně 1999/2000 hrálo v italské lize 33 % cizinců, ve španělské a německé se tato hodnota blížila 40 %, ve francouzské lize potom hrálo 23 % cizinců. Tato vysoká hodnota zahraničních hráčů v Anglii se pak promítla na výsledky národního týmu, který nepodával zrovna přesvědčivé výkony na Mistrovství Evropy v roce 2000. Po regulaci migrace zahraničních hráčů tak volal například reprezentační trenér Kevin Keegan. (Magee, Sugden, 2002)

### **2.1.3 Migrace do jižní Evropy**

Z Jižní Ameriky se migrovalo z Argentiny, Brazílie a Uruguaye převážně do jižní Evropy, Itálie a Španělska, ale migrovalo se i v rámci kontinentu. Nejčastěji potom hráče oslovovala Argentina. Jihoamerické kluby svým nejlepším hráčům pod politickým vlivem dokázaly poskytnout dobré smlouvy. Omezovaly je však v pohybu, tedy že nesměli opustit zemi a jít pracovat do zahraničí. (Taylor, 2006)

Většina migrujících Argentinců přes Atlantik do Evropy ve 20. až 30. letech 20. století byla původem z Itálie. Hnala je vidina zlepšení jejich osobní ekonomické situace, ale také to jak prorazit v zemi svých předků. Více než polovina cizinců hrajících v italské lize pak byli mezi lety 1929 až 1965 Argentinci, Brazilci nebo Uruguayci, kteří měli italský původ, díky jejich rodičům a prarodičům, kteří do těchto zemí migrovali již v 19. století. (Taylor, 2006)

Po roce 1945 v Itálii povolili starty zahraničních hráčů, ale omezili jejich počet. V roce 1949 byl ve Španělsku a v Itálii zaveden pojem „Oriundo“, což byli hráči, kterým bylo možné obnovit původní občanství. Vstup zahraničním hráčům se znovu uzavřel v letech 1962 ve Španělsku a také ve Francii. Otevřel se jim potom opět až v 70. letech. Na mistrovství světa v roce 1966 utrpěla Itálie památnou prohru se Severní Koreou a na více než 15 let zakázala

startovat zahraničním hráčům ve své lize. Tato jednotlivá zpřísnování a uvolňování měla vliv na jednotlivé vzorce migrace. (Taylor, 2006)

V roce 1963 působilo v Evropě kolem 50 brazilských fotbalistů, z nichž 21 hrálo v Portugalsku, 18 v Itálii a 12 ve Španělsku. Později vyvrcholila situace okolo hráčů se statusem „Oriundo“, jenž umožňoval hráčům získat dvojí občanství, ale byl často obcházen. Někteří hráči tento status získali například jen díky tomu, že měli italsky či španělsky znící jméno, nebo byly dokonce falšovány jejich doklady o původu. V roce 1972 se ve Španělsku zjistilo, že rodné listiny většiny těchto hráčů jsou falešné. V následujícím roce tak mohl každý profesionální španělský tým podepsat nejvýše 2 zahraniční hráče. (Matušík, 2008)

Na začátku 50. let začalo Portugalsko čerpat ze svých afrických kolonií nadějně fotbalisty, v důsledku porážek, které utrpělo na tamních zájezdech propagujících tuto hru. Nejslavnější portugalský fotbalista té doby, Eusebio, se narodil v Mosambiku. Do Evropy dorazil v roce 1961, kdy byl vyskautován Benfikou Lisabon. Za Portugalský národní tým nastoupil více než šedesátkrát, v roce 1965 se stal evropským fotbalistou roku, a v roce 1966 vyhrál zlatou kopačku na mistrovství světa. Na začátku 21. století bylo okolo 70 % afrických hráčů v portugalské lize z Angoly, Mosambiku, Kapverd nebo Guiney-Bissau, tedy bývalých portugalských kolonií. (Taylor, 2006)

V 70. letech bylo více než 70 % tehdejších hvězd španělské ligy z Jižní Ameriky, zatímco v německé Bundeslize tou dobou hrála cizinců jen pouhá hrstka. V té době bylo Španělsko pro jihoamerické hráče hlavní cílovou destinací, protože v Itálii stále platil zákaz vstupu zahraničních hráčů. Koncem 20. století ve španělské, italské, ale třeba i portugalské lize hrálo pár desítek cizinců. Tyto země byly oblíbenými destinacemi, na rozdíl od Německa nebo i Anglie, kde by se cizinci pomalu dali počítat na prstech jedné ruky. (Taylor, 2006)

V roce 1998 na Mistrovství světa ve Francii hrálo 5 jihoamerických zemí (Brazílie, Argentina, Paraguay, Kolumbie a Chile). Dohromady bylo přítomno 110 hráčů z těchto zemí, z nichž 41 hrálo fotbal mimo Jižní Ameriku. Dále z těchto 41 hráčů jich 30 hrálo buď v Itálii, nebo ve Španělsku. Zbylí hráči hráli v Portugalsku, Anglii a Německu. I Africké národy měly na šampionátu pěti členné zastoupení (Kamerun, Maroko, Nigérie, Jižní Afrika a Tunisko). Ze 74 hráčů hrajících mimo Afriku, působila více než polovina těchto fotbalistů v Itálii, Španělsku, Francii, Řecku a Turecku. (Maguire, Pearton, 2007)

Začátkem roku 2000 čelil italský fotbal finančním problémům, což mohlo mít za následek, že kluby měly omezenou schopnost přilákat ty nejlepší zahraniční hráče. Nejúspěšnější italské kluby jsou však na přistěhovalcích závislé mnohem více než ostatní kluby. Od roku 2000 do roku 2008 byl týmem, který zahrnoval nejvíce migrantů Inter Milán. Pouze 30 % jeho hráčů bylo italského původu, zatímco 56 % hráčů pocházelo ze zemí mimo Evropskou Unii. (Bryson, Rossi, Simmons, 2014)

## 2.1.4 Migrace do České republiky

Ještě než se podíváme na to, jak vlastně fotbalová migrace do České republiky vypadala, je důležité uvést omezení ohledně startů zahraničních hráčů, které udává soutěžní řád, ten říká: „*V jednom utkání je za družstvo oprávněno nastoupit nejvýše 5 hráčů, kteří nejsou občany členského státu Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru nebo kandidátských zemí Evropské unie.*“ (idnes.cz, 2022)

Fotbalová migrace do České republiky se dá vysvětlit formou teorie světového systému, tedy že do České republiky by měli proudit hráči z periferních, nebo méně fotbalových semiperiferních oblastí. Do fotbalové semiperiferní oblasti můžeme řadit právě Slovensko, i přes to, že fotbal je tam předním sportem. Velmi oblíbenou zásobárnou hráčů byly také státy bývalé Jugoslávie, tedy Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko a Slovinsko, kde válka byla impulzem pro hráče opustit tamní soutěže a hledat si nová působiště. Fakt, že byli Slované do zajisté usnadnil jejich cestu právě sem do České republiky. (Riedl, 2021)

Fotbal se u nás dostal do většího povědomí až koncem 19. století. Mezi nejstarší kluby se řadí zároveň ty nejslavnější, a jsou jimi SK Slavia Praha a AC Sparta Praha. Následně byly zakládány i další kluby, a tak došlo k založení Českého svazu fotbalového. Český fotbal zaznamenal úspěchy jak v meziválečném, tak poválečném období. Největší úspěch přišel v roce 1976, kdy Československo vyhrálo Mistrovství Evropy. (Tomašík, 2022)

Od roku 1896, kdy se poprvé hrálo mistrovství Čech, až do roku 1989, kdy padl komunistický režim, byly přestupy jakkoli se týkající České republiky spíše vzácností. Teprve až v 60. letech bylo pár vybraným reprezentantům vládnoucí politickou stranou umožněno vycestovat a trochu si přivydělat i v zahraničí. Cizí hráči však byli v Československu velkou raritou, a to až do doby vzniku samostatné české ligy v roce 1993. Vůbec prvním cizincem, který byl angažován pražskou Slávií, byl skotský trenér Maddena v roce 1905. V premiérovém ligovém ročníku v roce 1925 zde pak působili jako hráči také dva Angličané a dva Maďaři. V roce 1928 přivítala pražská Sparta ve svých řadách z jednu největších hvězd belgické ligy Raymonda Braineho. (Michal, 2009)

Ve 30. a 40. letech přicházeli do Československa hrát převážně Rakušané, tzv. „vídeňští Češi“, mezi nimi byl i slavný Josef Bican. Dále přicházeli maďarští hráči, kteří zásobovali především slovenské kluby. Atraktivní pro kluby byli i zahraniční studenti, kteří sem přicházeli studovat. V období 2. sv. války pak byl počet cizinců nastupujících v Československu až do roku 1948 minimální. V období mezi lety 1897 až 1948 zde působily dohromady 4 desítky zahraničních hráčů, nutno však podotknout, že mnoho z nich byli „vídeňští Češi“. Od roku 1948 až po rok 1989 zde působil pouze jeden zahraniční hráč, a tím byl maďarský fotbalista Marosvári Béla nastupující za Žilinu. (Michal, 2009)

Na začátku 90. let potom ještě do společné Československé soutěže zamířili hráči z východu, kteří byli z důvodu sousedství integrováni hlavně ve slovenských klubech. Nejvýznamnější posilou se pak stal pro naši ligu jugoslávský reprezentant a bývalá hvězda Crvene Zvezdy Beograd Daniša Binič, kterého koupila za 30 mil. Kč Slavia Praha. Od roku 1989 do roku

1993 v naší soutěži působilo 17 cizinců převážně z východní Evropy, ale působil zde také jeden Afričan a jeden občan USA. (Michal, 2009)

K otevření hranic zahraničním sportovcům (fotbalistům) v České republice došlo hlavně díky dvěma historickým událostem. Tou první bylo osamostatnění Československa od vlivu Sovětského svazu v roce 1989. Druhou podstatnou událostí pak bylo rozdělení Československa v roce 1993, což mělo za následek vznik samostatné České fotbalové ligy. (Riedl, 2021)

Po jejím vzniku se u nás objevili hráči zvláště z bývalých socialistických zemí Evropy, dále také z Asie a Afriky. Skvělého hráče se podařilo získat opět Slávii, když angažovala chorvatského obránce Sladana Ašanina. Jeho příběh se stává důkazem toho, že zahraniční hráči berou Českou republiku jako jistou přestupní stanici v další cestě na západ. V roce 1997 se povedl udělat skvělý příchod i Liberci, když angažoval Argentince Leandra Lazzara Liuniho, který poté přes pražskou Spartu putoval dále na západ. Pro českou soutěž se otevřel i jihoamerický trh. Ve Slávii byl v sezóně 2002/03 důležitým hráčem Brazilec Edvardo Aduardo da Silva. Na základě mezinárodních úspěchů však byl nejlepším hráčem, který kdy hrál českou ligu Bosňan Edin Džeko, jenž nastupoval od roku 2006 za Teplice. V roce 2008 pak výhodně přestoupil z Teplic do německého Wolfsburgu, se kterým získal německý titul a po sezóně 2008/09 byl v Německu vyhlášen nejlepším hráčem Bundesligy. (Michal, 2009)

Jak je vidět, Edin Džeko se po svém angažmá v Teplicích stal opravdovou superhvězdou. Do České republiky přišel v roce 2005 jako teenager, kterého nikdo neznal. Teplice za něj tehdy zaplatily Željezničaru 25 tisíc euro, což se zdálo být dost peněz, nakonec se však ukázalo, že to byla velice výhodná koupě. (Pro Football, 2017)

Do Wolfsburgu potom Džeko přestoupil z Teplic za cca 4 miliony euro. Z Německa potom tento hráč putoval do Manchesteru City, který ho koupil za 32 milionů euro. Z této sumy těžily i FK Teplice, které inkasovaly z dalšího prodeje tohoto hráče 6 milionů korun. (Osobnosti.cz, 2023)

Druhým nejznámějším cizincem hned po Džekovi, který v České republice působil je útočník z Pobřeží Slonoviny Bony Wilfried. Tento hráč se na mezinárodní scénu dostal díky pražské spartě, v jejíž rudém dresu se gólově prosazoval i v zápasech Evropské ligy, čímž na sebe v Evropě upozornil. Z České republiky následně zamířil do Nizozemska, kde nastupoval za Vitesse Arnhem a stal se králem střelců tehdejšího ročníku 2012/2013 nizozemské ligy. Později přestoupil do Anglie, kde se dokázal prosadit stejně jako Džeko do Manchesteru city. Svě reprezentaci výrazně pomohl v roce 2015 k triumfu v Africkém poháru národů. (Truchlik, 2015)

Z těchto dvou příkladů je patrné, že české fotbalové soutěže mají zahraničním hráčům co nabídnout, a ti se zde můžou odrazit k velice úspěšné kariéře. V budoucnosti jsou potom tito hráči přínosem i pro národní týmy jejich zemí.

Společná historie a lepší fotbalové postavení České republiky nahrálo tomu, že v rozmezí sezón 1993/94 až 2017/18 byla více než polovina zahraničních hráčů hrajících v nejvyšší české fotbalové lize ze Slovenska. To pramení ze společné historie, kulturní podobnosti a

blízkosti obou států. V první sezóně jich zde bylo 6, toto číslo se postupně navyšovalo, a v sezóně 2014/15 dosáhlo maxima, kdy v české nejvyšší soutěži bylo zastoupeno 46 slovenských hráčů. Potom se zde ale jejich zastoupení začalo snižovat, a v sezóně 2019/20 jich zde bylo „jen“ 21. Slovenští hráči mají v českém fotbale své výhody, například hovoří téměř stejným jazykem, takže mezi nimi a trenéry nevzniká komunikační bariéra. Avšak Česká republika se stává čím dál zajímavější destinací i pro fotbalisty z jiných zemí, proto zde počet slovenských hráčů v posledních letech trochu poklesl. (Riedl, 2021)

Při vstupu České republiky do EU v roce 2004 začalo pro kluby platit již na začátku této podkapitoly zmíněné nařízení Evropského soudního dvora z roku 1995. Toto nařízení limituje kluby pro použití maximálně pěti neevropských hráčů, kteří mohou současně nastoupit do soutěžního utkání. České kluby si nejčastěji volí takové zahraniční hráče, kteří mohou rozhodovat zápasy, tedy především útočníky nebo záložníky. Tito zahraniční hráči by měli být také konkurenceschopní v evropských pohárech, a dokázat rozhodovat i tato klání. Menší týmy hrající českou nejvyšší soutěž loví zahraniční hráče, protože v nich vidí příležitost, jak zasáhnout do bojů o evropské poháry. Česko ve fotbalovém světě zaujímá semiperiferní pozici, což znamená, že ti nejlepší hráči potom míří do nejlepších evropských lig, a to konkrétně do Anglie, Německa, Španělska, Itálie a Francie. Ti méně zdatní potom dávají přednost například Skotsku, Belgii nebo Nizozemsku, a až teprve potom si hráči volí Českou republiku. (Riedl, 2021)

Ve výzkumu z roku (2018) Chalupník prezentuje výsledky, když 79 dotázaných fotbalových fanoušků uvedlo, že by v české lize raději neviděli více dalších zahraničních hráčů, zatímco 76 jiných fanoušků by další zahraniční hráče rádo uvítalo. Tento výsledek ukazuje jak je širší veřejnost v České republice sledující fotbal nejednotná v tomto názoru. Většina fotbalových fanoušků také zahraniční hráče vnímá rozdílně než ty domácí, a věří, že by do soutěže měli přinést kvalitu, a domácí fotbalisty převyšovat. Co se týká slovenských hráčů, jsou názory rozděleny na dvě skupiny, více než polovina dotázaných je vnímá stejně jako jiné zahraniční hráče. Druhý o něco méně početný tábor uvádí, že je vnímá jinak, než jiné zahraniční hráče.

Hráči, kteří přicházejí do České republiky, jsou průměrně ve věku 25 let, a přicházejí z méně kvalitních lig. Velké počty přichází ze států bývalé Jugoslávie, a samozřejmě ze Slovenska. Velice hojně zastoupenými cizinci v historii české ligy jsou afričtí a brazilští hráči. Putují sem však i hráči z Francie, která se řadí mezi fotbalové jádro. Ti sem však nechodí z nejvyšší francouzské soutěže Ligue 1, ale z tamních nižších fotbalových soutěží. Tyto příchody hráčů do České republiky se dají charakterizovat jako přesuny pracovní síly z periferních, nebo méně prosperujících semiperiferních oblastí. Český fotbalový trh však není nikterak závislý na dovozu mladé pracovní síly. Mezi lety 2009 a 2017 měla Česká republika 30 % domácích odchovanců, Slovensko 36,3 %, a například Portugalsko, které hodně sází na mladé cizince, mělo pouhých 10,1 % odchovanců. Fotbal v České republice je primárním sportem, a výchova mladých hráčů by měla dosahovat konstantních výsledků. (Riedl, 2021)

V roce 2013 do české ligy zavítal například sedmadvacetiletý zimbabwský hráč Costa Nhamoinesu, který sem zamířil z Polska. Jeho kariérní cesta byla pozoruhodná, ze Zimbabwského týmu hrajícího tamní Premier League, se dostal jako profesionál do klubu 5.

polské soutěže. Tam moc dlouhy nepobyl, když se zanedlouho upsal Zgalebie Lubin, týmu první polské ligy, kde před svým příchodem do České republiky strávil 5 let. (Hattrick, 2015)

Počet zemí, které poskytují hráče do české soutěže, se však stále zvyšuje. V 90. letech běhalo po českých trávnících jen asi kolem 5 fotbalistů z jiných evropských zemí v každé sezóně. Ve 21. století se pak začali objevovat také hráči z neevropských zemí. V sezóně 2019/2020 zde již bylo zastoupeno celkem 18 evropských a 19 neevropských zemí, které poskytly hráče pro nejvyšší českou fotbalovou soutěž. (Riedl, 2021)

### 3 České profesionální soutěže

V České republice jsou pouze dvě profesionální soutěže, které jsou od roku 2016 kontrolovány Ligovou fotbalovou asociací. Tyto dvě ligy jsou jediné celostátní soutěže v České republice. První fotbalová liga nese název Fortuna liga, ta druhá potom Fortuna národní liga. (lfafotbal.cz, 2023)

#### 3.1 Fortuna liga

Nejvyšší fotbalová soutěž na území České republiky funguje již od léta roku 1993, kdy byla Československá fotbalová liga rozdělena na českou a slovenskou ligu. Od jejího počátku vystřídala několik názvů, podle hlavních sponzorů, či generálních partnerů. V současnosti funguje pod názvem Fortuna Liga. (lfafotbal.cz, 2023)

Liga začíná základní částí, které se účastní 16 účastníků, a každý tým odehraje s každým soupeřem dva zápasy, jeden na domácím hřišti, a druhý na hřišti venkovním. Základní ligová část má tedy 30 kol, po kterých jsou týmy podle umístění dále rozděleny do tří výkonnostních skupin. Nejlepších šest účastníků základní části jde do skupiny o titul, ze které je dále možné bojovat mimo mistrovský titul také o evropské poháry. Další takovou skupinou je skupina o umístění, do které zasáhnou týmy na 7. až 10. místě. Poslední skupinou je skupina o záchranu, kde své síly poměří šest nejhůře umístěných týmů základní části, a dále zde bojují o setrvání ve FL. Nejhůře umístěný tým této skupiny následně přímo sestupuje do FNL, čtvrtý a pátý tým, respektive týmy na 14. a 15. pozici celkového umístění putují do tzv. baráže, ve které změří síly s druhým a třetím nejlépe umístěným mužstvem FNL o volné místo ve FL. (fortunaliga.cz, 2023)

#### 3.2 Fortuna národní liga

Tato soutěž byla dříve nazývána jako 2. liga, a od sezóny 1993/94 je to druhá nejvyšší soutěž v České republice. V zimní pauze sezóny 2012/13 byla pojmenována po svém generálním partnerovi, a od té doby nese název Fortuna národní liga. (lfafotbal.cz, 2023)

Této soutěže se účastní 16 týmů, každý s každým odehraje dvě utkání, jednou na domácím hřišti a jednou na tom venkovním. Soutěž má tedy dohromady 30 kol, což je dohromady 240 zápasů. Hraje se pouze základní část, mistrovský titul a zároveň přímý postup do Fortuna ligy si vybojuje tým, který získá nejvíce bodů. Týmy na druhém a třetím místě putují do již výše zmíněné baráže o českou nejvyšší soutěž, kde se ve dvou kolech střetne 2. tým FNL s 15. týmem FL a 3. tým FNL se 14. týmem FL. Týmy, které z těchto dvojzápasů vzejdou nejlépe, si zajistí postup do Fortuna ligy pro následující sezónu. (fnliga.cz, 2023)

## 4 Praktická část

Nejprve chci pro přehlednost identifikovat jednotlivé fotbalisty podle jejich věku, národnosti a délky působení v České republice.

Tabulka 1: Seznam respondentů

<b>Respondenti</b>	<b>Věk</b>	<b>Země původu</b>	<b>Délka působení v ČR (+/-)</b>
R 1	22	Srbsko	5 let
R 2	22	Nigérie	1 a půl roku
R 3	33	Slovensko	3 a půl roku
R 4	26	Martinik	3 roky
R 5	27	Slovensko	půl roku
R 6	22	Nigérie	2 a půl roku
R 7	23	Burundi	půl roku
R 8	29	Lotyšsko	6 let
R 9	21	Nigérie	1 rok
R 10	22	Nigérie	1 rok
R 11	21	Austrálie	1 a půl roku

*Zdroj: Vlastní zpracování*

Do České republiky migruje spousta zahraničních hráčů, aby si zde mohli vydělávat fotbalem. V dnešní době jich je v české nejvyšší soutěži přibližně sto, v té druhé potom okolo šedesáti. Přicházejí sem hráči především ze Slovenska. Slovenských fotbalistů v těchto dvou nejvyšších soutěžích působí okolo padesáti. Slovenský národ má zde u nás nejvyšší početní zastoupení cizinců. Druhým nejpočetněji zastoupeným národem je potom Nigérie. V České republice momentálně působí okolo dvaceti nigerijských fotbalistů na úrovni našich profesionálních soutěží. Žádný další národ není tak výrazně početně zastoupen jako Slováci, což je logické vzhledem k historickým vazbám a společným hranicím. Potom jsou to právě Nigerijci, kteří patří mezi africkou elitu v produkci kvalitních fotbalistů, což dokazuje fakt jejich četného zastoupení u nás v porovnání s hráči z dalších zemí. Třetím nejzastoupenějším národem jsou Srbové, kterých zde působí asi jen 7. (fortunliga.cz, fnliga.cz, 2023)



## 4.1 Život před příchodem do České republiky

Motivace k odchodu a fotbalové začátky se u jednotlivých hráčů liší. Respondent 6 uvádí:

*„V Africe je spousta talentovaných kluků, když vyrůstáš, každého jako první napadne, že jestli jsi kluk, dají ti míč, abys do něj mohl kopat. Takže takhle nějak to začalo, máme v Africe spousty fotbalistů, podmínky, počasí. Měli jsme velice těžký život stejně jako každý, ne všichni mají peníze na to, aby mohli chodit do školy, takže svoje životy zasvětil hraní fotbalu. To je taky důvod toho, proč máme spousty fotbalistů. Když se podíváš na statistiky, tak Nigérie je jednou z top 2 nebo 3 zemí v jejich produkci. Máme ty nejlepší hráče, protože jich máme hodně. Snem všech je zahrát si jednou v Evropě, protože fotbal zde je na vysoké úrovni, jsou zde veškeré vymoženosti, hráči pobírají plat, se kterým následně mohou naložit, jak se jim zlíbí. Pokud odejdeš hrát do Evropy, je už snadnější dostat se do Anglie, nebo hrát za ty nejlepší kluby na světě.“*

Lidem v Africe se fotbal jeví jako nejjednodušší způsob toho, jak udělat nějakou profesní kariéru, vycestovat do Evropy a vydělat si peníze, které by si ve své vlasti vydělat nedokázali. Spousta mladých Nigérijců začíná s fotbalem a snaží se prorazit z fotbalově periferní Nigérie do lukrativnějšího evropského angažmá. Fotbalová cesta z Nigérie do Evropy však je poměrně složitá, a podaří se tak pouze hrstce těch nejtalentovanějších hráčů, kteří svou vlast opouštějí jako velmi mladí. Jiný nigerijský fotbalista svou zemi opustil v 18 letech, a zamířil do Portugalska, ze kterého se později dostal do České republiky.

Respondent 9 sdílí svou migrační cestu:

*„S fotbalem jsem začal v akademii, ještě když jsem byl mladý. Později jsem šel hrát již do svého prvního profesionálního týmu Remo Star, a když mi bylo 18, přišel jsem do Portugalska.“*

Důvodem, proč tito všichni hráči, a nejen ti afričtí, kteří vyrostli v profesionální fotbalisty, začali hrát fotbal, byl ten, že ho jako malí kluci hráli především pro radost. Některým později k profesionální kariéře pomohly i shody okolností, jiní pochází ze sportovních rodin a následovali kroky svých rodičů. Pro některé byl fotbal velkou vášní a způsobem jak se odreagovat od každodenního stereotypu života. Všechny tyto hráče zpočátku motivovala podpora rodičů, a také touha něčeho dokázat, stejně jako jejich sportovní vzory. Často ale také museli fotbal skloubit dohromady se školou, a právě to byly okamžiky, kdy je fotbal naplňoval nejvíce a pomáhal jim zvládat běžný život. Cesta k profesionálnímu fotbalu však není náročná pouze v Africe, ale rovněž také v Evropě, kdy je kolikrát zapotřebí talent i štěstí.

*„Hrát fotbal, to je jedna z mých největších priorit v životě, protože to tak beru už od té doby, kdy jsem byl ještě dítě. Určil jsem si, že to bude moje kariéra. Má matka, má rodina, ti všichni mě podporovali v tom, abych fotbal hrál, kupovali mi kopačky, dresy, a další věci. Od těch dob co jsem v Africe sledoval televizi, jsem si vždy chodil s klukama do ulic zahrát fotbal. Pokaždé mě to motivovalo. Jsem fanouškem Manchesteru United, a jednou bych si za něj*

*chtěl zahrát, takže budu stále popohánět svůj sen. Ted' už jsem v Evropě a chci se zase posunout ještě dál.“ (R6)*

*„Fotbal jsem měl rád už jako malý, můj otec totiž hrál také fotbal. Když mi bylo 6 let, chodil jsem do školky, kde jsem hrál fotbal s kamarády. Soustředil jsem se na něj až příliš, kdykoli jsem se potřeboval odprostit od různých pocitů. To mi říkal také můj otec, že když dyž se budu cítit špatně, ve stresu nebo cokoli, abych si zahrál fotbal a byl šťastnější. Táta mě podporoval v chození do školy a hraní fotbalu, šel jsem krok za krokem a ve 14 letech jsem se dostal do akademie. Chodil jsem do školy, hned potom do akademie, a zase zpátky domů. Když mi bylo asi 15 let, tak nastal radikální posun v mé kariéře, protože jsem dostal šanci zahrát si 2. fotbalovou ligu v Burundi. Hrál jsem, jak jsem uměl, a všimli si mě v první lize. Zavolali tátovi, ale ten chtěl, abych první dokončil školu. Tak jsem se snažil být ve škole nejlepší, abych dostal diplom. Potom mi táta řekl, že si můžu jít užívat fotbal. Já jsem chtěl ale dále studovat, tak jsem hrál i studoval, udělal jsem si čas na obojí.“ (R7)*

*„No, bylo to tak, že jsem hrál v Trstěné, pak jsem zamířil na zkoušky do Bystrice a na sportovní zkoušky do Ružomberoku. Nejprve jsem si vybral Bystricu, protože jsem tam lépe zvládl talentové zkoušky. Tak jsem šel do Bystrice, po nějakých 3 týdnech jsem ale zjistil, jak to tam funguje, a nezdálo se mi to být férové. Rodiče chlapců, co neměli takový talent, chodily často na tréninky, aby zajistily jejich herní vytížení i přesto, že neměli takový talent. A zbytek nás co jsme tam byli, tak jsme seděli na střídačce. Řekl jsem si, že tam zůstat nechci a vrátil jsem se do Oravy. Tam jsem chodil na elektrikářskou, ale po roce jsem zjistil, že chci i nadále pokračovat s fotbalem, že mě to stále drží. Moje babička s dědou, měli nějaký kontakt v Ružomberoku, tak jsem tam přišel na nějaký trénink, zápasy, trenér byl spokojený, a tak jsem začal v B týmu dorostu. Později jsem hrál za první tým dorostu, a potom rovnou k mužům.“ (R3)*

## **4.2 Role hráčských agentů**

Některé hráče z Afriky přivede do Evropy stejný agent, stejně tomu bylo i u dvou nigerijských hráčů z Vlašimi, kteří nejprve přišli do Portugalska, a poté se dostali až sem do České republiky. Od samého počátku skautského programu v Nigérii tedy ušli víceméně tu samou cestu. Často také při cestě afrických hráčů do Evropy není Česká republika úplně jejich první zastávkou, ale většinou přicházejí z jiné evropské země. Skautské programy nejsou ničím jednoduchým, přes co se hráči, kteří chtějí hrát v Evropě, musejí dostat. Tyto programy mají často několik fází, začínají turnajem týmů nebo v akademii, kde agenti pozorují hráče v jednotlivých zápasech. Ti nejlepší fotbalisté jsou potom neustále vybírání do užších výběrů, až zbydou opravdu jen ti nejlepší. Ti potom mají příležitost odcestovat s agentem do Evropy. Jak popisuje jeden z hráčů, který se nejprve z Nigérie dostal do nižší soutěže v Německu, a odtud potom zamířil do České republiky.

*„Vždy je nějaký skautovací program, mají to všichni, dokonce i Slavia Praha. Takže tito skauti zorganizují program, na který se sjedou všechny týmy, jsou tam různé testy, zápasy, a potom vyberou nějaké hráče. Ti hráči, které vyberou, podstoupí další testy navíc a až potom*

*když projdeš i těmito testy, jsi teprve připraven na zkoušky u různých klubů. Pokud zvládneš i zkoušky u toho klubu, můžeš s ním podepsat smlouvu.“ (R2)*

Respondent 2 také tvrdí, že počet skautovaných hráčů je velmi vysoký, oproti tomu počet vyskautovaných hráčů je zase enormně nízký.

*„Někdy tam může být i milion nebo 2 miliony hráčů, hodně, hodně moc hráčů. Když je tvůj čas, když máš štěstí, vyberou z nich 6.“*

Respondent 6 to ale zase nevidí tak špatně, a uvádí znatelně odlišná čísla. Je tedy obtížné stanovit, kolik hráčů bývá obvykle vybráno během jednoho skautského programu, a kolik se jich potom do Evropy skutečně podívá. Tato čísla tedy mohou být irelevantní, a nemusí být vždy stejná, nebo podobná.

*„Záleží na statistikách, opravdu to nemůžu říct, protože příležitost přijde pokaždé, většina Evropanů chodí skautovat hráče do Afriky. Protože ví, že zde je spousta talentů, ale nikdo kdo by jim pomohl rozvinout jejich potenciál dále v Evropě. Takže řekněme z takových dvaceti nebo padesáti hráčů budou vyskautováni možná tři nebo čtyři. Je to velmi obtížné, jsou zde velmi dobří hráči, padesát hráčů, ale představ si, že z nich vyberou jen čtyři. Je to velmi těžké, musíš hrát opravdu co nejlépe, aby si tě tito skauti z Evropy vybrali.“*

Velkou roli v příchodu hráčů do České republiky hrají hráčské agentury, nebo hráčští agenti. Ti hráčům velmi ulehčují přesuny mezi jednotlivými zeměmi, či kluby, pomáhají jim řešit podstatné věci. Instruuji hráče v tom, jaké doklady potřebují k vycestování ze země, jak mají jednat, aby získali pracovní povolení v zemi nového působiště. Společně s klubem se pak snaží zajistit hráčům bydlení, což může být občas také náročným úkolem. V neposlední řadě také hráčům domlouvají angažmá. Tento respondent 2 z Nigérie měl například možnost zpočátku zůstat bydlet u svého agenta, než mu společně našli vhodné místo k bydlení. Na oplátku se mu staral o děti a zároveň se v jejich přítomnosti snažil naučit německy.

*„Než jsem šel do svého, tak jsem bydlel u agenta. Byl jsem s jeho dětmi a snažil se naučit něco z jejich řeči. Když jsem se potom odstěhoval tak jsem je chodil navštěvovat.“*

Tento nigerijský hráč (Respondent 6) vysvětluje, proč se hodí mít agenta, a kdy není vízum potřeba. Hráči z Afriky tedy mohou podniknout cestu do Evropy na vlastní pěst, bez hráčského agenta. Záleží potom, jak si zvládnou obstarat veškeré potřebné dokumenty. S tím jim agent nutně pomáhat nemusí, záleží potom ale na tom, zda mají někoho, kdo již má nějakou zkušenost a může jim s tím pomoci, nebo se budou spoléhat jen sami na sebe.

*„Získat dokumenty, abys mohl zůstat v Evropě, je velmi obtížné. Nemusí to být až tak obtížné, pokud tady máš práci, nebo rodinu, v tom případě dostat vízum může být velice jednoduché. To jen někteří lidé nevědí jaké potřebné kroky podniknout, jaké dokumenty předložit na úřadech, a pokud tak neučiní, nedostanou vízum. Nejdůležitější ale je mít kontrakt, pokud zde nemáš rodinu, jedině tak zde můžeš zůstat. Pokud nemáš ani jedno z těchto dvou věcí, je velmi složité získat dokumenty k trvalému pobytu zde. Spousta hráčů, kteří přichází z Afriky,*

*se zase vrací zpět. Nemají potřebné dokumenty, a potom mají problémy s policií. Agent ti pomůže zajistit všechny tyto dokumenty, které potřebuješ, a zažádá ti o vízum. Aby tohle vše pro tebe bylo snadné, budeš potřebovat agenta. Pokud nemáš agenta, můžeš využít i nějaké kontakty, které tady máš. Nemusí ti nutně pomáhat agent, ale můžou to být nějakí přátelé, kteří už zde hrají a ví jak na to. Můžou ti pomoci dostat se k lidem, kteří se v tomhle oboru pohybují, a ti ti můžou pomoci nadále. Takže není to jen o agentovi, ale je to bez něj značně komplikovanější.“*

### **4.3 Rozhodování ohledně působení v České republice**

Fotbalisté se potom stěhují do České republiky z předešlých, většinou také evropských angažmá. Například kvůli vypršení stávajícího kontraktu smlouvy nebo na základě doporučení agenta, že Česká republika je tím správným krokem pro jejich fotbalový rozvoj. Někdy mladé hráče v jejich rozvoji zbrzdí různé věci jako zranění, a pokud působí ve vyspělé fotbalové zemi, nemusí se jim dostat příležitosti prosadit se tam v dospělém fotbale. Jejich agenti jim potom hledají vyhovující angažmá, a právě tak se dostávají do České republiky, která jim může sloužit jako takový odrazový můstek. Tento nigerijský hráč (Respondent 6) vysvětluje, jak se přes své první angažmá na Slovensku dostal do České republiky.

*„Měl jsem tady kontak z Evropy, jeden agent mě spojil s jedním klubem na Slovensku, tak jsem přišel. Nebylo to jednoduché, poprvé v Evropě, začínal jsem se aklimatizovat. Postupem času se mi moc nedařilo, nedostával jsem v Seredi dostatek prostoru, tak jsem přišel na testy do Prostějova. V Prostějově mi všechno vyšlo, a tak jsem tu zůstal.“*

Jiný africký fotbalista (Respondent 7), tentokrát z Burundi zase ušel trošku jinou, a delší cestu. Před tím, než se dostal do České republiky, vystřídal čtyři angažmá. Shodou okolností, které zavládly ve světě, potom přišel do Vyškova.

*„Nejdříve jsem hrál v Burundi, ve své vlasti. Potom jsem šel do USA, tam jsem hrál poprvé jako profesionál druhou ligu za Atlantu United. Po mém americkém angažmá jsem měl kontrakt v Rakousku, potom jsem hrál v Číně, kde jsem byl půl roku. Potom jsem získal kontrakt opět v USA. Tam jsem měl hrát za Colorado, když jsem ale vycestoval z Číny do Burundi, abych mohl zažádat o vízum, udeřil Covid-19, a zavřely se veškeré úřady. Po asi dvou týdnech nebo měsíci, mi zavolal můj agent z České republiky, který mě sem plánoval přivést, a je fanouškem Vyškova, abych za něj přišel hrát, tak jsem tady.“*

Hráči před podpisem smlouvy jsou po svém příchodu do nového klubu ještě podrobeni přibližně týdenní zkoušce, po které se klub rozhodne, zda si hráče ponechá či nikoliv. Pro africké hráče už to je jen další zkouška v pořadí. Pro hráče, kteří přichází z jiných Evropských zemí je to první zkouška, která stojí mezi nimi a jejich novým angažmá. Tento srbský fotbalista (Respondent 1) se do České republiky dostal následovně.

*„Můj kamarád z posilovny, mě spojil s jedním agentem, který normálně zavolal do Slavie, která potřebovala hráče, a já jsem tam šel na zkoušku na nějakých 7-10 dní. Oni si mě po té době rozhodli nechat a podepsal jsem normálně smlouvu, a všechno to tak šlo dál.“*

Většina zahraničních hráčů měla před příchodem do České republiky i jiné možnosti působení někde v zahraničí. Většinou se ale rozhodli pro tu možnost, která se jim zdála být nejlepší pro jejich kariéru. Jeden hráč původem z Martiniku, který působil jak ve Francii, tak i ve Španělsku, dal nakonec přednost České republice před oběma těmito fotbalovými zeměmi. Jednoduše proto, že cítil, že zde dostane větší příležitost. Jiný hráč z Lotyšska se do České republiky zase dostal díky mládežnické reprezentaci, kdy odehrál dobré zápasy a všimli si jej také v Kazachstánu. Vybral si ale Českou republiku jako lukrativnější fotbalové prostředí pro jeho kariéru. Významnou roli ve výběru klubu ze strany hráčů ale hraje také míra zájmu ze strany klubu. Jak popisují tito 2 hráči, pokud je zájem klubu o jejich služby vážný, tím jednodušší je vyjednávání ohledně smlouvy, a tím spíše kývnou na nabídku z jeho strany. Roli v tom hraje také rychlost vyjednávání ohledně smlouvy a různé kontakty, ať už s agenty nebo trenéry.

*„Byly tam i jiné nabídky, teď nevím úplně přesně, ale byly tam nějaké nabídky do Švédska, Slovinska a ještě nějaké další kluby. Nic z toho ale nevypadalo nikterak vážně, pořád se nic nedělo, Slavia si šla za svým jako první, tak jsme se rozhodli, že jít do Česka bude správný krok. Asi se to podařilo, po nějakých čtyřech letech můžu říct, že to jde. Nějak krok za krokem se posouvám nahoru.“ (R1)*

*„Přiznám se, že jsem vůbec nepomýšlel na Českou republiku, protože když je hráč volný, tak rozhodí síť do Polska, Maďarska, Rakouska, prostě kam to jde. Z Česka ale přišla první konkrétní nabídka, nemuseli jsme dlouho na nic čekat, tak jsme se dohodli. Byl tu trenér, který mě trénoval v Trnavě, měl o mě zájem, takže to tak pro mě bylo nejlepší, hned jsem kývnul na první nabídku.“ (R3)*

Hráči si Českou republiku nevybírají jako zemi kde by zrovna chtěli působit, a ukončit zde svou kariéru. Jde spíše kolikrát o rozhodnutí agentů, co se mladých hráčů týče, jako potřebný mezikrok před posunem do lepší ligy v zahraničí. Tito nigerijští hráči po České republice sáhli proto, protože ji berou jako přestupnou stanici na cestě v jejich rozvoji, a momentálně to bylo to nejlepší, co se jim nabízelo.

*„Přišel jsem do Prostějova, a jsem tu spokojený, ale časem se chci posunout dál. Možná mé příští kroky povedou do Portugalska, Švýcarska, zkrátka kamkoli. Takový je fotbalový život, musíš přemýšlet jak růst s každým dalším dnem výš a výš.“ (R6)*

*„Můj agent mi sdělil, že Česká republika pro mě může být dalším dobrým krokem dopředu. Myslím si, že jsme udělali správné rozhodnutí.“ (R10)*

## 4.4 Role jazyka

U hráčů, kteří přichází přímo z Evropy, a jejich mateřským jazykem je slovanský jazyk, pak hraje roli ve výběru působiště i jazyková bariéra. Proto například pro slovenské fotbalisty je působení zde v České republice poměrně vstřícné. Na rozdíl od jiných zemí, kde musí používat jiný jazyk, který je méně podobný slovenštině. Komunikace s trenéry je potom snadnější, a mají výhodu oproti jiným cizincům. Není totiž pravidlem, že všichni trenéři umí anglicky, a jsou potom pro komunikaci potřební takoví lidé, kteří dokáží tlumočit. Slovenští hráči mají také výhodu, že to nemají nikterak daleko domů, jak uvádí tento slovenský hráč (Respondent 5) působící v Olomouci.

*„Je to plus právě toho, že v zemích kde jsem působil, hraje roli i jazyková bariéra. Tady je to vše jednodušší, jak už komunikace s trenérem, tak i komunikace s hráči, což je fajn. Je to blízko domů, což je druhá taková výhoda, do dvou hodin jsem doma. Česká liga je taky kvalitní soutěž a Olomouc je tradičním klubem.“*

Jsou však i taková slovíčka, která jsou nezbytná pro fotbalovou nebo běžnou komunikaci, a musí se je naučit i slovenští hráči. Nepotřebují však žádné učitele, a učí se jednoduše za pochodu.

*„Pár slovíček znát musím, jako chrbát-záda, tak se pak všichni diví („Co jaký chrbát“), nebo když se zeptám („Prečo tu nekúria?“), když je zima tak u nás se tak říká, že je třeba zatopit. Takže to jsou takové věci, které jsem se naučil i česky, aby to spoluhráči pochopili.“ (R3)*

O něco menší výhodu než Slováci, ale stále to můžeme považovat za výhodu, mají hráči ze zemí, kde se také mluví slovanskými jazyky. Tito hráči se pak při působení v České republice, které trvá přibližně alespoň 2 roky, dokáží naučit česky na takové úrovni, aby již byli schopni poskytovat rozhovory v češtině. Vše pak závisí samozřejmě také na nadání k naučení se nového jazyka. Kluby, kde působí více cizinců, se většinou čerstvě přichozím hráčům snaží zajistit učitele, pro usnadnění komunikace, jak během hry, tréninku, ale i v běžném životě. Tento srbský fotbalista (Respondent 1) se již za dobu svého působení v České republice naučil dobře česky, a rozhovor s ním probíhal v češtině.

*„Co se týká češtiny, tak první rok jsme ve Slávii měli nějakou učitelku, která nás učila, ale musím říct, že jsem ten jazyk moc nechápal. Nepřišlo mi to lehké, ale po roce a půl se do toho už dostáváš, slyšíš, mluvíš v šatně se spoluhráči, nebo když jdeš někam ven do města a podobně. Když to tak řeknu, jsi nucený, aby ses naučil. Také jsem se chtěl naučit, abych dobře rozuměl všemu, o čem se mluví. Jsem už takový, že se chci učit, takže to jsou důvody, proč jsem se naučil. Postupně mi to šlo, stejně tak jako jdou i jiné věci.“*

Co se potom týče hráčů, kteří sem přicházejí z Afriky, a dalších jiných kontinentů, jejich proces učení je pomalejší. Žádný z nich zatím nebyl schopen mluvit česky na takové úrovni, aby to bylo na nějakou strukturovanější konverzaci. Někteří hráči se česky učí, aby byli schopni se nějak základně domluvit, jsou to spíše ti hráči, kde působí více cizinců v jednom klubu. Například MFK Vyškov, který těží z afrických hráčů, pro ně sehnal učitele češtiny.

V kombinaci s prostředím, ve kterém se pohybují, jsou pak hráči schopni se poměrně rychle naučit komunikovat na základní úrovni nejen fotbalové terminologie.

*„Samozřejmě tady chodím do školy, máme ji každý pátek, od dvanácti do jedné. Zařídil nám to klub, a učíme se základní věci. Nepotřebujeme toho znát příliš, zkrátka jen základy, abychom se domluvili, když jdeme někam do restaurace, nakupovat, se spoluhráči na hřišti během tréninků a zápasů, všechny tyhle věci už znám. Na hřišti během zápasu mě nemůže nic zaskočit, jako třeba „záda, mám“, tomu už dávno rozumím.“ (R7)*

Nigerijský fotbalista, který před příchodem do České republiky působil v Německu, se daleko rychleji dokázal naučit německy než česky. Bude to pravděpodobně z toho důvodu, že angličtina i němčina patří do stejné jazykové větve, proto je to pro anglicky hovořící hráče o něco snadnější než čeština. Německý jazyk pak využívá i zde, protože ne mnoho trenérů umí dobře anglicky, naštěstí pro něj však jeho trenér zvládá němčinu, proto se dorozumívají německy. Neznamená to však, že se česky vůbec neučí.

*„Ano, učím se česky, trochu už mluvím, ale více rozumím. Učím se, protože trenér, kterého máme už je starší, a nemůžu od něj očekávat, že se kvůli nám začne učit anglicky, takže se musím snažit já. Než přišel, tak už jsme měli učitele, dělali jsme pokroky, takže se musíme snažit dál, všechno jde dobře. Naštěstí pro mě, trenér umí německy. Já mám němčinu rád, protože jsem tam žil asi 2 roky. Moje úroveň němčiny je tedy na dobré úrovni, a on se mi snaží jejím prostřednictvím vysvětlovat různé věci. Jelikož česky neumím tak dobře, mluvíme spolu německy.“ (R2)*

Někteří hráči se česky neučí, je to třeba z důvodu toho, že to po nich klub nevyžaduje. V klubu například působí méně cizinců, a tím pádem se to nepovažuje za tak důležité. Spoléhá se, že se tito hráči nezbytnou fotbalovou terminologií naučí takzvaně za pochodu. Tito hráči se potom více spoléhají na komunikaci v angličtině.

*„Já mluvím jen portugalsky a anglicky. Žádná čeština, ta je moc složitá. Pouze trochu rozumím tomu, co potřebuju znát na hřišti.“ (R10)*

*„Ještě jsem se nezačal učit, ale na hřišti plném hráčů, se naučíš věci, které potřebuješ znát. Jako třeba „záda“, to jsou normální věci, kterým rozumím.“ (R9)*

Potom tu jsou hráči, kteří jsou schopni se naučit poměrně dobře i bez učitele. Učí se z pouhého fotbalového prostředí, nebo již mají dobře rozvinutou slovní zásobu, a trénují konverzaci online.

*„Právě začnu mít konverzace online přes videochat. Slovní zásobu už mám naučenou, ale potřebuju procvičovat mluvení.“ (R11)*

*„Ano, učím se česky. Snažím se zvyknout si na česká slovíčka, ale většina těch, která se naučím, jsou ta, která používám během hry „záda, sám, nahoru, v klidu, a ještě dobré ráno, dobrý den, dobrý večer.“. Tohle všechno znám, dny, umím napočítat do padesáti, tohle všechno jsou výrazy, se kterými jsem se již zžil. Pokaždé, když mluvím se svými spoluhráči, snaží se mě naučit něco nového den co den. Sám se snažím naučit co nejvíce, nemám tady žádného učitele. Když chci ale mít nějakou hlubší konverzaci, tak mluvím anglicky. Občas,*

*když mi trenér chce sdělit něco složitějšího, řekne to někomu, kdo umí anglicky, a ten mi to přeloží.“ (R6)*

## **4.5 Praktické aspekty života v České republice**

Co se týče nějakých služeb, které kluby poskytují hráčům, je to nějaká zdravotní péče, aby byli hráči fit. Ve většině případů příchozím hráčům také shání učitele na češtinu a bydlení, což někdy může být trochu problémová záležitost. Někteří majitelé občas mají problém s tím, že nájemníkem má být cizinec. Když se klubu ale podaří zajistit pro hráče bydlení, pošlou hráče, aby se podíval, zda se mu byt líbí. Pokud se hráči něco nezdá, klub se poohlédne po něčem lépe vyhovujícím. Zajištění bytu pro hráče je důležité zejména pro nově příchozí hráče, kteří jsou v České republice noví, aby neměli příliš mnoho starostí a mohli se hned začít soustředit hlavně na fotbal, a rychle se zde adaptovali.

*„Co je důležité, tak aby ti klub pomohl najít ze začátku byt. Někdy to je s těmi pronajímateli složitější. To ale bývá častější problém pro černochoy, protože někdo je nemá rád, pro mě to ale bylo všechno v klidu. Potom když sám nemáš auto, tak auto, ale tady auto poskytují, takže to je dobré. Oběd tady máš po tréninku, co potřebuješ, doktory, fyzioterapeuty, docela všechno je dobré, na regeneraci je tu sauna, bazén. Já sám už teď mám kontakty, a nepotřebuji žádnou pomoc z klubu, některé ty věci jsou důležité jen na ten začátek.“ (R8)*

Zdejší platové podmínky jsou pro hráče poměrně vstřícné, ale záleží samozřejmě také na klubu, za který daný hráč nastupuje. Týmy ze špičky první ligy budou hráče platit diametrálně odlišně než kluby ve druhé lize. Většina hráčů uznává, že by ráda dostávala ještě vyšší platy, ale vesměs jsou spokojení. Co se však týče afrických hráčů, ne každý z nich dostane takovou příležitost vydělávat si fotbalem v Evropě. Proto jsou tito fotbalisté vděční za takovou šanci, a o to dychtivější, co se týče dosažení jejich potenciálu a lepších podmínek. Chtějí od fotbalu stále více, a jsou často poháněni myšlenkami na svou rodinu, kterou se snaží finančně podporovat. Protože jak uvádí, život v Africe je jiný než zde. Platové podmínky u nás jsou podle některých hráčů v průměru lepší než například na Slovensku, a srovnatelné s Polskem nebo Rumunskem.

*„Jsem spokojený, ale určitě jsou i jiné země, nebo jiné kluby i v Čechách, které by dokázaly poskytnout lepší platové podmínky. Na tom pracujeme každý den, abychom se tam dostali, takže ale celkově když to i porovnáám se Slovenskem, tak určitě jsem spokojený. Nejlepší podmínky potom jsou v Maďarsku, tam je rozdíl, že kluby ve velkém podporuje vláda. Ta tam dává velké peníze, na infrastrukturu, na stadiony a podobně. Různé politické strany vlastní, nebo přispívají klubům, takže tam se jim žije v tomhle směru o dost lépe. Co se týče Rumunska, tak to je myslím srovnatelné s Českem. Slovensko asi nejméně, je výjimka jako Slovan Bratislava, kde mají hráči astronomické platy, ale jinak se to drží na nižší hranici.“ (R5)*

*„Já, obzvláště jako africký hráč, budu chtít vždy to nejlepší, protože v našich rodinách se děje spousta různých věcí. Takže nejen já, ale jakýkoli jiný africký hráč, všichni chtějí hrát,*



*jak nejlépe umí, aby se dostali na co nejvyšší úroveň, a mohli zajistit své rodiny kdykoli to jen potřebují. Tady ve druhé lize jsem v pohodě s tím, co dostávám, ale chci víc, takže musím dál tvrdě pracovat.“ (R2)*

*„Můžu říct, že by to mohlo být lepší. Žádný hráč není spokojený s tím, co má, takže musíme tvrdě pracovat, a snažit se. Nemůžu říct, že jsem spokojený, ale můžu říct, že jsem vděčný, a můžu na sobě dál pracovat.“ (R9)*

## 4.6 Vazby se zemí původu

Hráči, kteří pochází z chudších zemí, než je Česká republika potom domů rodině posílají remittance, jistý obnos peněz, kterým se snaží usnadnit své rodině nelehkou situaci v domovské zemi. Peníze nezasílají nutně pravidelně každý měsíc, ale zkrátka podle potřeby. Zasílání remitencí se týká především hráčů z Afriky. Domů ale posílá nějaké peníze i hráč z Martiniku, kde život také není zrovna jednoduchý. Srbský fotbalista potom občas přispívá na školné své sestře.

*„Nejčastěji posílám, když pomáhám sestře se školou. Jinak když je náhodou potřeba pomoci, tak určitě také, ale jinak celkově fungujeme tak nějak sami za sebe.“ (R1)*

*„Rozhodně posílám, život v Africe je jiný než tady, není snadný, a svou rodinu musíš podporovat. Samozřejmě posílám hodně, ale nemůžu říct jak často nebo kolik, to se mění, a není to pokaždé stejné.“ (R10)*

*„Samozřejmě své rodině peníze posílám, protože pocházím ze země, kde to není s penězi úplně jednoduché. Život je tam složitý, a proto se snažím otci s matkou nějak pomoci.“ (R4)*

Jednotliví hráči tedy mají vazby na svou zemi původu, a to především skrze rodiče, sourozence a přátele. Opustit svou rodnou vlast a začít nový život v cizí zemi pro ně v mladém věku nebylo nijak jednoduché. Někteří se přistěhovali z malých vesnic, jiní z měst, kam se pravidelně vracejí navštěvovat své rodiny. Hráči mají během sezóny dvě přestávky. Někdo se během nich do své rodné vlasti zvládne podívat dvakrát, někdo pouze jednou. Jsou tu ale i hráči, co to domů mají kousek a navštěvovat rodinu jezdí i v průběhu sezóny. Vše záleží na vzdálenosti, a čase. Hráči z Afriky a jiných kontinentů se spoléhají právě na tyto dvě přestávky, protože to domů mají dále než hráči z Evropy. Tito hráči si vybírají, kdy se domů pojedou podívat, někteří jezdí dvakrát do roka, jiní zase jenom jednou, někdo v létě a jiný zase v zimě. Jejich pobyt s rodinou potom trvá přibližně 2-4 týdny. Hráči, kteří jsou z evropské země, někdy využívají k návštěvě rodiny i reprezentační pauzy, které trvají přibližně týden. Někdy jsou pro změnu hráči tak trochu donuceni k návštěvě rodiny, protože se třeba zraní a mají spoustu volného nenaplněného času. A pokud zde bývají sami, tak tento čas raději využijí k návštěvě blízkých. Rodiny hráčů, především těch původem z Evropy potom někdy také přijedou navštívit daného hráče do České republiky.

*„Během sezóny máme 2 přestávky, v létě a v zimě. Potom už je na každém, kterou z nich si vybere. Někteří mí přátelé se vrací domů pokaždé, když ta možnost přijde, ale já se domů vracím pouze v zimě.“ (R6)*

*„Každé letní prázdniny, tedy na konci každé sezóny se snažíme vracet na Martinik navštívit rodinu. Rodina mé manželky je však ze Španělska, takže se snažíme jezdit i tam, a i ve Španělsku se cítím velice dobře.“ (R4)*

*„Když je reprezentační pauza, a ta bývá tak 2-3krát nebo 4krát za rok. Ale ne vždy se dá nebo chce, 3 hodiny cesty nejsou moc, ale snažíme se jezdit vždy v létě přes pauzu a v zimní přestávce na svátky. Pak se taky občas podaří na Velikonoce, nebo když jsou dušičky. Takže tak 3-4krát do roka se jedeme podívat domů na Slovensko. Taky hlavně kvůli malé, aby viděla babičku s dědou. Ale když to nejde, tak i oni přijedou na návštěvu.“ (R3)*

Afričtí hráči si též udržují tradice ze země původu, jsou hodně věřící a jejich vyznání je velice rozšířené. Vzhledem k tomu, že Evropa je spíše katolická, je tu více katolických kostelů. Někteří hráči jsou ale jiného vyznání, nebo nerozumí naší řeči, proto kostely nenavštěvují a modlí se doma, ať už sami, nebo skrze online bohoslužby. Ti hráči, co jsou katolického vyznání, do kostela chodí častěji a rádi. Jdou kdykoli se jim chce, a tréninkový rozpis společně s tím zápasovým jim to dovolí. Některým hráčům ani tak nevadí, že řeči nerozumí, znají totiž jak to v kostele funguje. Díky tomu ví, co kdy a jak mají správně při bohoslužbě dělat. Hráči, kteří sem zamířili z jiných evropských zemí, nejsou až tak silně věřící, ale také se najdou takoví, co bohoslužby navštěvují.

*„Já jsem věřící katolík, ale musím říct, že to tu není tak jako na Slovensku. Lidé tu nejsou tak věřící, je tu méně věřících, ale to už je každého věc. Když to jde, chodíme do kostela a chodíme se i vyzpovídat.“ (R3)*

*„Mé náboženství není nijak ovlivněno, jsem křesťan, v centru se setkávám s místními faráři a chodím do kostela. Má rodina je velmi věřící, dokonce často chodím i v Olomouci do Katedrály svatého Václava. Tady v Prostějově chodím také na každou bohoslužbu. Jdu vždy, když mám čas a cítím se dobře. Takže tohle je pro mě normální, ale pro některé lidi může být složité chodit do kostela tady v Evropě. V Africe máme totiž spousty kostelů, anglikánské, katolické a další. Já chodím do katolického, takže pro mě je to jednoduché, protože Evropa je spíše katolická. Vše co se při bohoslužbě dělá v kostelech v Africe, se dělá i tady. Takže je pro mě opravdu snadné rozumět všemu co tam ostatní dělají.“ (R6)*

## 4.7 Integrace v České republice a diskriminace

Někteří hráči jsou nuceni se stěhovat častěji než jiní, někteří jsou již v České republice delší dobu. Všichni si ale museli zpočátku zvykat na spoustu věcí, jako je změna klimatu, jídlo, fotbal v novém prostředí, odloučení od rodiny. Tohle vše byly věci, které spousta mladých hráčů musela snášet, během svých prvních dní, týdnů a měsíců pobytu zde. Pro hráče narozené mimo Evropu je to zde úplně jiný život, než na který byli zvyklí, ať se již přistěhovali z menšího nebo většího města, musejí se adaptovat ještě o něco složitěji. Každý hráč svůj život v České republice ale žije rozdílně, někteří se moc nesocializují, a chodí z tréninků a zápasů kromě nějakých nákupů rovnou domů.

Respondent 2 popisuje svůj životní styl:

*„Já nejsem zrovna tím typem člověka, který si užívá na párty a podobně. Spoustu věcí tady neznám, nemůžu říct, jak zdejší život doopravdy vypadá. Žiju hlavně na tréninku s přáteli a spoluhráči, a potom se zase vrátím domů. Můj život je jen trénink a domov, někdy si samozřejmě zajdu nakoupit, ale to je vše, tak vypadá můj život.“*

Jiní hráči si zase po zápase nebo tréninku rádi zajdou někam sednout a popovídat se svými spoluhráči, nebo přáteli, se kterými se tu za dobu svého působení seznámili. Většina hráčů pak zde žije sama, ale to jsou spíše ti mladší. Ti starší žijí s rodinami, manželkami, nebo přítelkyněmi. Všichni si na život zde zvykají nebo zvykli poměrně dobře, především potom rodiny a přítelkyně slovenských hráčů. Hráči odjinud než ze Slovenska většinou buď přítelkyně nemají vůbec, nebo tu s nimi nejsou z důvodu studia, či práce. Jeden Africký hráč si potom našel přítelkyni přímo tady. Co se týče nějaké komunikace se spoluhráči, tak každý se potom socializuje spíše se svými vrstevníky. Tito hráči mají více společných témat o čem si povídat, i více společných zálib. Někteří například spěchají domů k rodinám, jiní mají více času pro sebe a přátele.

*„Když jsem na začátku přišel první léto do Jihlavy, tak to bylo dobré. Potom bylo volno, já odjel domů, a v zimě začátkem ledna jsem se musel zase vrátit sem. To začlo být trochu těžké, protože večer bývala venku brzy tma, cítil jsem se sám. Psychicky to bylo velmi náročné období. Ted' už jsem v klidu, jako doma, mám kamarády, se kterými po tréninku chodíme na kávu, zahrát si bowling, nebo na večeri. Není to tak, že bych jen odtrénoval a šel domů, mám tu přátele.“ (R8)*

*„Mám rodinu, takže manželku a jedno dítě. Manželka tu pracuje a malá tady chodí do školky. Jak v Polsku, tak i tady jsme celou dobu spolu. Musím říct, že ze začátku to bylo takové, no, nemáme tady nikoho, co se týče rodiny, babičky s dědou, kdybychom potřebovali pohlídat malou, nebo jít navštívit sourozence, tak to bylo těžší. Ale postupem času jsme si našli přátele, kterých máme dost, co se týče v rámci klubu, tak i mimo klub. Zvykli jsme si tu, a už i manželka říká, že by si tu dokázala představit žít i nadále. Naše malá chodí do školky, kde se naučila česky, musela, protože děti jí nerozuměly, když mluvila slovensky. My sami jsme ji ale nijak neučili, sama se postupem času naučila, jak poslouchala, a ted' už je to dobré. Děti jí rozumí a ve školce zapadla.“ (R3)*

*„Se svými spoluhráči komunikujeme intenzivně. Někdy zajdeme po tréninku do města na drink, na procházku, na nějaké akce do centra a tak dál. Prostě se potkáme a jdeme, jako třeba dnes si jdu zaplavat s jedním spoluhráčem. Zdejší vztahy jsou dobré jak na hřišti, tak i mimo něj.“ (R6)*

Fotbalové prostředí je občas velice bouřlivé, a tak se někteří hráči můžou potkávat s jistými druhy diskriminace, ať už ze strany fanoušků nebo protihráčů, dokonce i ze strany spoluhráčů. Děje se to především hráčům tmavší pleti, naštěstí ale většina hráčů uvádí, že nikdy neměla problém. O jisté diskriminaci se pak zmiňují pouze hráči tmavé pleti, kteří to ale berou jako běžnou věc, která k fotbalu nějakým způsobem patří a děje se všude ve světě.

*„Diskriminace je normální, nejen v České republice, ale všude ve světě. Někteří lidé tě nemusí mít rádi, protože jsi tmavé pleti, jiní zase proto, že světlé. Kdybych tě teď potkal, a nelíbil by ses mi, tak je to prostě proto, že se mi nelíbíš. Je to tak přirozené, a musíš se s tím smířit. Někdy se prostě potkáš s někým, komu jsi nic neudělal, ale tomu člověku se jednoduše nemusí líbit tvoje osobnost. Takhle to chodí, a mě osobně nemrzí, když mě někdo nemá rád, on nebo ona, je to jedno, prostě to respektuju. Ne každý tě musí mít rád, třeba na hřišti, někteří lidé ti řeknou, že jsi nejlepší, a jiní zase že jsi ten nejhorší. Když to pochopíš, život pro tebe bude každým dnem jednodušší. Když si ale vsugeruješ to, že se někomu nelíbíš, tak tě to bude neustále svazovat. Musíš zůstat pozitivní a myslet na věci, které máš. Často během zápasu, tě někteří fanoušci soupeře budou urážet jen proto, že hraješ proti nim. Je to běžná věc, stejně za tebou nemůžou jen tak přijít a uhodit tě nebo cokoli, takže se s tím musíš smířit.“ (R6)*

*„Jednoho dne, když jsem sem přišel, jako nový hráč, hrál jsem na tréninku svou roli, a najednou mě někdo opravdu silně kopnul. Nechápal jsem, proč to udělal, něco jsem řekl, a najednou se na mě osočil kapitán, proč říkám takové věci. Ale já nikoho nekopnul, tak proč se zastal jeho a nikoli mě? Já neudělal nic špatného, a zastal se mě pouze jeden člověk z celého týmu. Musel jsem se později týmu omluvit, i přestože jsem nic neudělal, protože kvůli mně vzniklo pár neshod. To je jedna taková věc, se kterou se prostě člověk musí umět nějak srovnat.“ (R2)*

## 4.8 Budoucí plány

Kariéra hráčů v České republice může trvat délejší, ale i kratší dobu. Vše se odvíjí od toho, jaké hráč podává výkony na hřišti. Strávit zbytek svojí kariéry zde si moc hráčů představit neumí, a rádi by se posunuli zase někam dále. Ti hráči, co by si zde zbytek kariéry představit dokázali, jsou již spíše téměř na jejím konci. Slovenští hráči by si zde také dokázali představit svou budoucnost po konci kariéry. Hráči z Nigérie si naopak neumí představit, že by zde měli svou kariéru dohrát, a jednoznačně se chtějí posunout dále. Co se týče hráčů z dalších evropských států, tak ti spíše neví, jaké příležitosti se jim naskytanou, a jsou všemu otevření.

*„Pokud by přišla nějaká zahraniční nabídka splňující mé požadavky, tak bych se asi posunul zase někam dál. Kdybych ale měl v nějakém klubu dobré podmínky, pravidelné herní vytížení a v nějakých letech rodinu, tak bych možná zůstal. Ovšem jak říkám, kdyby se naskytla lepší nabídka, asi bych šel dál.“ (R1)*

*„Chci hrát na nejlepší možné úrovni svých schopností, chci hrát Ligu mistrů a Evropskou ligu. Takže tady v České republice můžu klidně hrát, ale nechci zde zůstat. Chci se skrze zdejší fotbal posunout na další úroveň, takový je můj plán. Chci prostě hrát na té nejvyšší úrovni.“ (R2)*

Budoucnosti zde v České republice po konci kariéry jsou hráči více nakloněni. I někteří afričtí hráči si dokáží představit, že by se sem vrátili, a začali zde žít a pracovat. Pro mladší hráče je samozřejmě těžké odhadnout, kde budou za takovou dobu, zda například někoho nepotkají a nezaloží rodinu. Nemají tedy ještě úplně jasné představy o tom, co budou dělat po kariéře, čím se budou živit. Někteří se v budoucnosti vidí spíše někde jinde, a přijeli by sem maximálně navštívit nějaké přátele. Ti, co by si zde ale život dokázali představit, by pak nejčastěji hledali nějaké uplatnění také okolo fotbalu. Chtěli by například v roli hráčských agentů napravit některé chyby, kterých se agenti dopouštěli při jejich fotbalové cestě do České republiky, nebo také pracovat jako trenéři.

*„Mám to tady v České republice rád, jsou zde dobří lidé. Mohl bych zde časem ve fotbale trénovat děti a zlepšovat je. To by bylo asi nejlepší, protože děti vždy vidím rád.“ (R7)*

*„Těžko říct, nikdy nevíš, co se v životě může stát. Nemůžeš naplánovat budoucnost tak dlouho dopředu, doma je doma, ale nevíš, koho můžeš potkat, nějakou partnerku zde, nebo někde jinde. Záleží na hodně věcech, jestli zůstanu tady, někde jinde, nebo doma, ale mám v hlavě to, že bych zde neměl problém zůstat. Nemůžu však odpovědět nijak konkrétně.“ (R1)*

*„Já mám vystudovanou fyzioterapii, takže nějak v tomto směru bych se rád pohyboval i po kariéře, fyzioterapie a kondiční trenérství v oblasti fotbalu, nebo sportu. Myslím si, že v Česku jsou na to dobře vytvořené podmínky, alespoň když to porovnáme se Slovenskem, takže asi tak.“ (R5)*

## 4.9 Srovnání situace v České republice s ostatními zeměmi

Jak zde v České republice, potom i v domovské zemi hráčů může být spousta věcí, které jim mohou chybět. Hodně hráčů na prvním místě toho, co jim zde při jejich pobytu chybí, uvádí rodinu a přátele. Dalšími věcmi je pak například jídlo, potraviny (šampaňské, tyčinky), na které byli doma zvyklí, a zde není tolik nebo vůbec k dostání. Potom samozřejmě také počasí, zejména pro hráče, kteří přišli ze zámoří je to tady velký rozdíl. Dva hráči, kteří již hráli i v jiných zemích pak uvádí jako nevýhodu jejich působení zde v České republice, že jsou bráni jako živnostníci. To se netýká samozřejmě pouze těchto dvou hráčů, ale všech hráčů, kteří zde hrají. V našich profesionálních soutěžích je systém nastaven tak, že hráči nejsou v klubu bráni jako zaměstnanci, za které klub odvádí daň, ale hráči si vše musí hlídat a odvádět sami, jsou pak poněkud méně krytí, co se nějakého pojištění týče. S tím pak tady sami hráči mají trochu více starostí než v jiných zemích, kde to takhle nefunguje. Pro kluby je tento systém výhodnější, protože nemusí vynaložit tolik peněz na platy hráčů, a sám nic nedaní.

*„V první řadě mi chybí karibské počasí, slunce, tamní teplota a to pro mě hraje důležitou roli, protože na to jsem zvyklý. Dále mi chybí samozřejmě také rodina, otec, matka, a v tom vidím oproti českým hráčům velkou nevýhodu. Protože oni mají rodinu, která je podporuje stále nablízku. Kdyby náhodou někdy nastal v rodině jakýkoli problém, tak má rodina je daleko a to je pro nás cizince nesmírně obtížné.“ (R4)*

*„Nevím, jestli mi něco chybí, ale když to porovnáím s Maďarskem nebo Rumunskem, tak asi to jak jsou tu hráči bráni, jako OSVČ. Jsme tu jako podnikatelé. Já jsem byl spíše zvyklý být zaměstnanec, takže všechny ty daňové povinnosti a placení zdravotního a sociálního pojištění, to je tu pro mě novinka. Když jsem se na to podíval trošku víc, tak je to teď pro hráče výhodnější. Co se ale týče například Maďarska, tak tam je více financí, můžou si dovolit vést hráče jako zaměstnance, a tento přístup je pro nás hráče určitě jednodušší.“ (R5)*

I zde v České republice ale hráči narazili na věci nebo služby, které si oblíbili, a při návratu do jejich rodné země by jim chyběly. Hráči opět uvádějí třeba jídlo, které jim zde zachutnalo, nebo kvalitu fotbalového zázemí, které by se jim v jejich vlasti nedostalo. Hráčům, kteří přišli z menších měst, by chybělo velkoměsto, a různé v něm dostupné služby. Ti, kteří nejsou z Evropy, uvádí také dostupnost letecké dopravy, že z Evropy je to všude kousek. Jeden hráč z Nigérie zase navzdory všem svým krajanům uvádí, že by mu ve vlasti chybělo zdejší počasí, protože si zkrátka zvykl na chladnější podnebí a zalíbilo se mu.

*„Pekárna, ta je tady lepší. V Austrálii není tak dobré pečivo, a pokud je, tak je výrazně dražší než tady. Z Evropy je také mnohem jednodušší cestování. Když se chceš podívat třeba do Itálie, nebo kamkoli jinam, je to mnohem levnější než z Austrálie, odkud je cestování do jiných destinací komplikované.“ (R11)*

*„Počasí, nemám rád, když sněží, ale časem si zvykám. Když je tady v Evropě léto, tak mi prostě přijde, že je moc horko, nemám to rád. Když je ale zima, tak si libuju. Mám rád jaro, to je fajn, podzim taky, ale v létě je tady na mě příliš horko. V Nigérii je samozřejmě ještě větší vedro, ale už jsem si zvykl na zdejší podmínky, takže být jen trocha slunce už je tady pro mě problém. V Africe je třeba přes vánoce na tamní poměry celkem chladno, někdy si na sebe třeba nedám ani tričko a ostatní hned vyšilují at' se obleču. Já už jsem ale zvyklý, tamní zima pro mě není žádná zima. Takže to jsou takové věci jako počasí a životní prostředí, na které si zvykám, a mění mě.“ (R6)*

Co se týče fotbalového prostředí, mělo by zde pro hráče být lepší, než to jaké je v jejich domovské vlasti, proto jsou zde hráči s kvalitou tréninků a služeb kterých se jim dostává spokojení. Hráči uvádějí, že kvalita zdejší nejvyšší fotbalové soutěže je lepší než na Slovensku nebo v Lotyšsku, a například techničtější než v Polsku. Jeden hráč by českou ligu zařadil, co se kvality týče i před maďarskou a rumunskou. Tyto ligy ale budou kvalitativně asi hodně podobné a srovnatelné s tou naší. Afričtí hráči například uvádějí, že v jejich vlasti by jim chyběly posilovny a sauny. Takové věci tam má pouze pár nejlepších klubů. Evropa je, co se fotbalového zázemí týče celkově napřed a nedá se se situací v Nigérii nijak srovnávat.

*„Co se týká Česka, tak je asi ve všem napřed. Když to vezmeme třeba stadiony, fanoušky, kvalitu jak hráčů, tak i trenérů, je na vyšší úrovni. I podmínky tu máme dobře vytvořené, takže nevím, co přesně by v těchto věcech asi mohlo být na Slovensku lepší. Česko je ve všem na trochu vyšší úrovni.“ (R5)*

*„Když to tu srovnám hlavně s Francií a se Španělskem, tak v těchto zemích je více úrovní než v České republice a záleží, na jaké úrovni člověk hraje. Například s Barcelonou nebo Realem Madrid úroveň v České republice nemůžeme vůbec srovnávat, ale myslím si, že česká liga má potenciál se dále vyvíjet a zlepšovat. Je neustále fyzicky i technicky náročnější, a zdejší fotbal se stává čím dál víc vyrovnanější, když Sigma dokáže porazit Slavii, tak je vše možné. Česká liga je velmi vyrovnaná, není tady žádný lídr, který by tuto soutěž dokázal rychle opanovat, všechny zdejší týmy jsou konkurence schopné.“ (R4)*

*„Z České republiky se hráč může rychleji dostat do nějakých větších klubů. Zdejší tréninky jsou na vyšší úrovni, snaží se tu z tebe dostat maximum na každém tréninku. To jsou věci, ve kterých je rozdíl, ta vyšší úroveň.“ (R1)*

*„Český a Africký fotbal to je alfa a omega, rozdíl je asi takový, že pokud je Česká republika například 100%, Nigérie je takových 35-40%, vybavení a všechno dohromady. Máme tady posilovny, sauny, kvalitní hřiště, míče, kopačky, dobré prostředí, prostě všechno. Je to úplně jiná úroveň než v Africe.“ (R6)*

## Závěr

Bakalářská práce se věnovala migraci zahraničních profesionálních fotbalistů do České republiky. Jako první byla popsána migrace, následně její historie a vybrané teorie. V další kapitole byla představena fotbalová migrace, její historie a migrační trendy, které ji provázely. Třetí kapitola charakterizovala profesionální fotbalové soutěže, které se v České republice hrají. V praktické části práce byl popsán počet zahraničních fotbalistů, kteří zde nastupují. Byli představeni jednotliví hráči, kteří byli zapojeni do mé práce formou rozhovorů. Jejich výpovědi jsou následně rozebrány a porovnávány mezi sebou jako výsledky výzkumu.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem se fotbalisté dostávají do České republiky, jak jsou zde integrováni, zda mají nějaký zájem v České republice i nadále setrvat, a jaké mají vazby na zemi původu.

Někteří hráči, s nimiž byly rozhovory provedeny, se malinko liší v přístupu ke zdejšímu angažmá. Je to dáno tím, že například hráči z Afriky jsou ještě mladí, a na zdejší angažmá se dívají spíše jako na přechodnou fázi v jejich kariéře. Zahraniční fotbalisté, kteří přišli z okolních evropských zemí, jsou již o něco starší. Jsou tedy spíše blíže konci své kariéry, než jejímu začátku, a tak berou zdejší angažmá spíše jako takový vrchol s otazníkem, že možná se ještě někam dále podívají. Fotbalisté do České republiky zamířili ze zemí, jejichž fotbalové soutěže jsou brány spíše jako horší než jsou ty české. Hráči popsali, co je přivedlo k fotbalu, a proč si následně vybrali Českou republiku jako zemi svého nynějšího angažmá.

Zdejší působení některých hráčů, především těch z Afriky má pozitivní vliv na jejich rodiny, kterým jsou schopni zasílat remitence, a finančně jim tak přilepšit. Mladí fotbalisté zde žijí spíše sami, zatímco ti starší již mají přítelkyně, manželky či dokonce rodiny. Hráči, jejichž domovská země leží mimo Evropu, se nejčastěji vracejí domů navštívit rodinu jen jednou za sezónu. Evropské fotbalisté potom návštěvy domácího prostředí využívají o něco vícekrát, roli v tom hraje kratší vzdálenost, kterou je potřeba překonat. Celkově se dá říct, že jsou zde zahraniční hráči spokojeni. Ať už co se týče platů, přístupu zdejších lidí, nebo služeb které jim zde jsou poskytnuty. Hráčům zde samozřejmě chybí některé věci, na které byli zvyklí ve své vlasti. Ve zdejším prostředí ale také poznali, nebo si zvykli na způsob života, který by jim mohl chybět při návratu do domovské země. Hráči zdejší působení, nebo odloučení od svých rodin berou jako další životní kapitolu, která je nezbytná pro jejich profesní vývoj. Slovenští hráči si zdejší život umí představit i po konci své hráčské kariéry, a považují Českou republiku o krok napřed před Slovenskem. Ostatní hráči sice připouští, že život zde by pro ně mohl být alternativou, ale spíše ještě nemají jasnou představu o tom, kde by nakonec chtěli zůstat žít. Afričtí hráči se ve většině případů shodují na tom, že by chtěli zůstat v Evropě. Jako důležitý aspekt toho, proč by bylo obtížné zde setrvat, uvádějí hráči jazykovou bariéru.

Já osobně zastávám názor, že je velmi pozitivní, že sem přichází hráči z různých koutů světa, kteří jsou schopní se v naší společnosti posouvat kariéerně na další úroveň. Tito hráči poznávají naši kulturu, což je zajímavé nejen pro ně samotné, ale i pro nás. My sami totiž



prostřednictvím těchto cizinců také poznáváme jejich zvyky a způsoby, což nás může příjemně obohacovat.

## Příloha 1

### Otázky do rozhovorů

- 1) Základní údaje o hráči, např. věk, země původu, délka pobytu v České republice.
- 2) Jak jste se dostal k fotbalu?
- 3) Jak jste se dostal do České republiky?
- 4) Mezi kterými působišti jste se rozhodoval?
- 5) Proč jste si zvolil právě Českou republiku?
- 6) Jak se vám líbí život v České republice, jak se zde cítíte?
- 7) Žijete tu sám, nebo i s rodinou či přítelkyní?
- 8) Kolikrát během sezóny máte možnost vrátit se do své rodné vlasti a na jak dlouho?
- 9) Jak jste spokojen s platovými podmínkami zde v České republice?
- 10) Posíláte část platu zpět do své rodné země svojí rodině?
- 11) Máte nějakou osobní zkušenost s diskriminací v České republice?
- 12) Učíte se zde jazyk, případně, které jazyky zde používáte a při jakých příležitostech?
- 13) Co vše pro vás klub dělá, případně nedělá?
- 14) Jak moc jste v kontaktu se svými spoluhráči?
- 15) Dokážete si představit strávit zbytek vaší kariéry v České republice?
- 16) Dokážete si představit svou budoucnost v České republice i mimo fotbalové trávníky?
- 17) Jak byste se zde chtěl dále žít?
- 18) Je něco co vám zde na rozdíl od vaší domovské země chybí?
- 19) Je zde naopak něco, na co jste si navykl, a ve vaší domovské zemi by vám chybělo?
- 20) Jak hodnotíte kvalitu (fotbalového) života v České republice v porovnání s vaší domovskou zemí?
- 21) Ovlivňuje nějak zdejší prostředí vaše náboženství?

## Seznam literatury

- Amnesty International* [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>
- BERLINSCHI, Ruxanda, Jeroen SCHOKKAERT a Johan SWINNEN. When drains and gains coincide: Migration and international football performance. *Labour Economics* [online]. 2012, **2012**(21), 1-14 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0927537112001303>
- BLAŽEK, Tomáš. SEKURITIZACE MIGRACE: OD JAZYKA PRÁV K JAZYKU BEZPEČNOSTNÍCH HROZEB. *Dny práva* [online]. Masaryk University, 2010, **2010**(1) [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: [http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/06\\_ustavko/Blazek\\_Tomas\\_\(4203\).pdf](http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/06_ustavko/Blazek_Tomas_(4203).pdf)
- BRYSON, Alex, Giambattista ROSSI a Rob SIMMONS. The Migrant Wage Premium in Professional Football: A Superstar Effect?. *Kyklos* [online]. 2014, **2014**(67), 12-28 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/kykl.12041?saml\\_referrer](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/kykl.12041?saml_referrer)
- DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií. In: *Sborník České geografické společnosti* [online]. 2007, s. 1-18 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
- DAHLSTRÖM, Mattias. Vzestupy a pády Edina D. *PRO Football*. 2017, (6), 50-52.
- Edin Džeko. *Zivotopis.osobnosti* [online]. Praha: zivotopis.osobnosti.cz, 2014 [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://zivotopis.osobnosti.cz/edin-dzeko.php>
- ESSON, James. You have to try your luck: male Ghanaian youth and the uncertainty of football migration. *Environment and Planning* [online]. London: SAGE Publications, 2015, **2015**(47), 1383–1397 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: doi:10.1177/0308518X15594920
- GMELCH, George. Return Migration. *Return Migration* [online]. 1980, **9**(9652), 135-159 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.an.09.100180.001031>
- HANSEN, Randall. Migration to Europe since 1945: Its History and its Lessons. *The Political Quarterly* [online]. 2003, **74**, 25-38 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-923X.2003.00579.x?saml\\_referrer](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-923X.2003.00579.x?saml_referrer)
- HENIG, David. Migrace. *Migrace* [online]. 2007, 35-38 [cit. 2023-02-20]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/15623/1/Henig.pdf>
- CHALUPNÍK, Martin. *Odezva fanoušků na sportovní imigranty v českém fotbalu* [online]. Praha, 2018 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/101358/130244110.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská. Univerzita Karlova v Praze.

CHIROT, Daniel a Thomas D. HALL. *WORLD-SYSTEM THEORY* [online]. 1982, 81-106 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z:

<https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.so.08.080182.000501>

JANKŮ, Kateřina. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem. *Život v pohybu* [online]. 2006, 3(1), 14-25 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:

[https://journals.muni.cz/socialni\\_studia/article/view/5518/4616](https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616)

JANSEN, Clifford, ed. *Readings in the Sociology of Migration* [online]. 1970. Toronto: Pergamon press, 1970 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z:

[https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=IOVsBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&dq=push+and+pull+migration+theory+jansen&ots=Iu0HgS3q7l&sig=ZkYkNpnSDhFSFR5TR8rpADXAp\\_A&redir\\_esc=y#v=onepage&q=push%20and%20pull%20migration%20theory%20jansen&f=false](https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=IOVsBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&dq=push+and+pull+migration+theory+jansen&ots=Iu0HgS3q7l&sig=ZkYkNpnSDhFSFR5TR8rpADXAp_A&redir_esc=y#v=onepage&q=push%20and%20pull%20migration%20theory%20jansen&f=false)

JENKINS, Brian Michael. THE FUTURE COURSE OF INTERNATIONAL TERRORISM. *The Rand Paper Series* [online]. Santa Monica, 1985, 1985, 1-13 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA170436.pdf>

LIVI-BACCI, Massimo. A Short History of Migration [online]. Cambridge: Polity Press, 2012 [cit. 2023-02-21]. ISBN 978-0-7456-6186-5. Dostupné z:

[https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=4mZODwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR3&dq=history+of+migration&ots=txCn3RS8JB&sig=mn39uYQydQnrgHgm6IQddUH6zow&redir\\_esc=y#v=onepage&q=history%20of%20migration&f=false](https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=4mZODwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR3&dq=history+of+migration&ots=txCn3RS8JB&sig=mn39uYQydQnrgHgm6IQddUH6zow&redir_esc=y#v=onepage&q=history%20of%20migration&f=false)

MABOGUNJE, Akinlawon Ladipo. Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration. *Geographical Analysis* [online]. John Wiley, 1970 [cit. 2023-02-21]. ISSN 1538-4632. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>

MAGEE, Jonathan a John SUGDEN. Professional Football and International Labor Migration. *The World at their Feet* [online]. Sage Publications, 2002, 421-437 [cit. 2023-03-16]. ISSN 0193-7235. Dostupné z:

<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0193732502238257>

MAGUIRE, Joseph a Robert PEARTON. Global sport and the migration patterns of France '98 World Cup finals players: Some preliminary observations. *Soccer & Society* [online]. 2007, 2007, 175-189 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z:

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14660970008721257>

MANNING, Patrick. *Migration in World History* [online]. 2nd edition. London and New York: Routledge, 2013 [cit. 2023-02-21]. ISBN 978-0-415-51678-5 (hbk). Dostupné z: [file:///C:/Users/Metod%C4%9Bj/Downloads/10.4324\\_9780203100707\\_previewpdf.pdf](file:///C:/Users/Metod%C4%9Bj/Downloads/10.4324_9780203100707_previewpdf.pdf)

MATUŠÍK, Michal. *MEZINÁRODNÍ MIGRACE VE SPORTU FOTBALISTÉ ZE ZAHRANIČÍ V ČESKÉ I. LIZE* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: [https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/5437/DPTX\\_2007\\_2\\_11310\\_MDIPL001\\_165097\\_0\\_61345.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/5437/DPTX_2007_2_11310_MDIPL001_165097_0_61345.pdf?sequence=1&isAllowed=y). Diplomová. Univerzita Karlova v Praze.

MCDOWELL, Matthew Lynn. Football, Migration and Industrial Patronage in the West of Scotland. *Sport in History* [online]. 2012, **32**(3), 405-425 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/17460263.2012.707983?needAccess=true&role=button>

MCKEOWN, Adam. Global Migration, 1846-1940. *Journal of World History* [online]. 2004, **15**(2), 155-189 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20068611>

MICHAL, Tomáš. *Vliv migrace hráčů na kvalitu 1. české fotbalové ligy* [online]. Praha, 2009 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: [https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/23114/DPTX\\_2008\\_2\\_11510\\_PSHD002\\_154040\\_0\\_76267.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/23114/DPTX_2008_2_11510_PSHD002_154040_0_76267.pdf?sequence=1&isAllowed=y). Diplomová. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE.

*Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, c1969-2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

POLI, Raffaele. African migrants in Asian and European football: hopes and realities. *Sport in Society* [online]. 2010, (13), 1001-1011 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17430437.2010.491269?needAccess=true>

PROCHÁZKA, Pavel. Bojovník co se naučil čelit rasismu. *Hattrick*. 2015, (11), 24-27.

RAJENDRA, Tisha. The Rational Agent or the Relational Agent: Moving from Freedom to Justice in Migration Systems Ethics. *Ethic Theory Moral Prac2* [online]. 2014, 355-369 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: doi:10.1007/s10677-014-9522-z

RIEDL, Jakub. *Multi-level kvantitativní vyhodnocení využití cizinců v českém fotbalu* [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/127294/120391923.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová. Univerzita Palackého v Olomouci.

Slavia a cizinci. *Idnes* [online]. Praha: idnes.cz, 2022 [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/fotbal/pohary/slavia-cizinci-fortuna-liga-evropa-pohary-sparta-konferencni-liga-jindrich-trpisovsky.A220727\\_114708\\_fot\\_pohary\\_jic](https://www.idnes.cz/fotbal/pohary/slavia-cizinci-fortuna-liga-evropa-pohary-sparta-konferencni-liga-jindrich-trpisovsky.A220727_114708_fot_pohary_jic)

STOREY, David. Football, place and migration: foreign footballers in the FA Premier League. *Geography* [online]. 2011, **2011**(96), 86-94 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00167487.2011.12094315?needAccess=true>

ŠELIGA, Vladimír. *MIGRACE SPORTOVČŮ JAKO GLOBALIZAČNÍ FENOMÉN ČESKÉHO SPORTU* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: [https://theses.cz/id/iebcrv/DIPLOMOV\\_PRCE\\_-\\_MIGRACE\\_SPORTOV\\_C\\_JAKO\\_GLOBALIZA\\_N\\_FENOMN.pdf](https://theses.cz/id/iebcrv/DIPLOMOV_PRCE_-_MIGRACE_SPORTOV_C_JAKO_GLOBALIZA_N_FENOMN.pdf). Diplomová. Univerzita Palackého v Olomouci.

TAYLOR, Matthew. Global Players? Football, Migration and Globalization, c. 1930-2000. *GESIS - Leibniz Institute for the Social Sciences* [online]. 2006, 8-30 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20762099>

TODARO, Michael. Internal Migration in Developing Countries: A Survey. In: RICHARD, Esterlin. *Population and Economic Change in Developing Countries* [online]. Chicago: University of Chicago Press, 1980, s. 361-402 [cit. 2023-03-16]. ISBN 0-226-18027-1. Dostupné z: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c9668/c9668.pdf>

TOMAŠTÍK, Marek. *Analyza zúžení profesionálních fotbalových soutěží* [online]. Brno, 2022 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: [https://is.muni.cz/th/ktcc3/Analyza\\_zuzeni\\_profesionalnich\\_fotbalovych\\_soutezi.pdf](https://is.muni.cz/th/ktcc3/Analyza_zuzeni_profesionalnich_fotbalovych_soutezi.pdf).  
Bakalářská. Masarykova Univerzita.

TRUCHLIK, Ivan. *Fotbalový atlas světa*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7451-454-8.